

1. Olearij. Gottfr. / Diss. de morte et vita
fidelium cum Christo, Lipsiæ 1710.
2. Olearij. Joh. / Diss. de correptione
Coniugalitatis, Lipsiæ 1689.
3. ——— / Diss. de Lacrimis Christi sub
ingressum Hierosolymorum fufis,
Lipsiæ 1683.
4. ——— / Diss. de resurrectione Spiritua,
Lipsiæ 1698.
5. Oporini. Joach. / programma de demon-
stratione Spiritus ac virtutis.
Göttingæ 1738.
6. ——— / Diss. de usu Doct. simplicis,
fatis contra scepticos, Göttingæ 1739.
7. Ortlob. Joh. Christoph. / Diss. de samue,
a Iudæe et propheta non pontifice,
aut sacerdote sacrificante, Lipsiæ
1719.
8. ——— / Diss. de pacto Davidis et Abneri
contra Iobabsetum, illicito, Lipsiæ 1709.

12
FALSITAS, VANITAS,
NOVITAS,

Sacrificii Missatici, Cultus Angelorum,
Sanctorum, & Reliquiarum
religiosi,

ASSISTENTE S. S. TRINITATE,
PRÆSIDE

Viro, Summè Reverendo, atque Dignissimo

DOMINO

JOH. CHRISTOPHORO PFAFFIO,
S. S. Theologiæ Doctore, Ejusque in Alma Eberhardina
Professore Ordinario, Celeberrimo, Ecclesiæ Decano Spe-
ctatissimo, & Ducalis Stipendii Superattendente Gravissimo,
Præceptore atque Patrono suo omni observantiæ & ob-
sequii cultu piè Devenerando.

Ostensa,

publicoque examini proposita,

D. 29. Maji H. Lque. S. An. MDCCXIV.

Ab Auctore

M. JOHANNE ÆGIDIO HAAS,
S. S. Theol. Stud.

TUBINGÆ,

Literis HIObI FRAnCKII.

INSTITUTS VANITAS

INSTITUTS VANITAS

INSTITUTS VANITAS

INSTITUTS VANITAS

INSTITUTS VANITAS

INSTITUTS VANITAS

INSTITUTS VANITAS

INSTITUTS VANITAS

INSTITUTS VANITAS

Q. D. B. V.

Uo potissimum Pontificii adhibent media, quibus religionem Protestantium extirpare satagunt, quorum alterum est *violentia*, dum scilicet flammis & ferro in fidelem Christi gregem saxiunt, & cum Tyranno Cajo Caligula vovent: *Utinam Uta Cervix!* quod ipsum medium quanta exercuerint crudelitate Vesperæ Gallicanæ Sicilianis olim similes loquuntur, quæ plures quam centena millia hominum utriusq; sexus cum liberis interneconi dederunt, unus enim Cruciarus, homo verè cruce dignus, imani sæpius vesania jactare consuevit, cum nudum brachium exfereret: hoc se ^{400.} amplius homines in illa laniena maetasse, quod facinus indignum Gallico nomine Sequana non ablucet suis undis; hinc & cordatus Thuani Pater Parlamenti Parisiensis Præses hocse *Statii Papinii* verficulos repetere solebat, quando lanienæ meminisset:

Excidat illa dies ævo, nec postera credant

Sæcula: nos certè taceamus & obruta multa

Noctæ tegi propria patiamur crimina gentis.

vid. post Thuanum *Heidegg. Hist. Pap. Period. VII. §. 195. seq.* Albanus Dux in Belgio, immanem quantam exercuerit in Protestantes tyrannidem ipse non semel in conviviis ad aucupandam Pontificiorum gratiam gloriabatur; *maxima*, agebat, se pro Papatu & optimè gessisse, nam intra sexennium hoc imperii sui in Belgio interemptos esse ad 18000. tantum carnisficis manu, exceptis iis, quos acies bellica devorasset; item plus quam octo donnas auri per ipsum rediisse in ararium Regis ex confiscatione fortunarum Lutheranorum, & sic crevisse Regis reditus; uti ex Meterano refert *Wolffius in Lect. Memor. T. II. f. 952.* Nec minor erat in Protestantes persecutio quæ Anno 1685. totam Galliam pervasit, qua nullam forte graviozem ex sententia Leydeckeri tota in Antiquitate legas, & quæ iis afflixit Protestantes ac Hugonotos calamitatibus, quæ inter furores gen-

A

ulium

tilium Cæsarum olim inaudita fuerunt iudice Rechenbergio in *Hist. Eccl. Sec. XVII. c. II. §. 3.* in ea enim pertracta ad tremenda mysteria Missæ abhorrentes animæ, avulsi a parentum amplexu infantes, & pueri, violata omnium conjugiorum jura, uxores data claustris, mariti damnati ad triremes, tota Gallia mutata in carcerem, ibi nihil non permissum est missionario militi in virgines, in matronas, in puerulos, in juvenes, in viros, in senes, gaudente iterim Roma & hymnos canente Deo quod Calvinianorum tanta multitudo se suo regno subdidisset; sunt verba Leydeckeri in *contin. H. E. Horn. p. 21.* Transeo alia crudelia Pontificiorum molimina quibus religionem Protestantium penitus extirpare tentarunt. At cum hæ sanguinolentæ machinæ non ubique adeo feliciter cesserint, & femina religionis pulsa persecutionis hieme & vernante Ecclesiæ pace copiosius creverint, hinc mutato consilio non deposito animo nocendi aliud cœlestem nobis veritatem eripiendi excogitarunt medium, varias quippe fraudes, technas & sophisticaciones, quæ nos in ipsorum invitarent castra, quarum non postrema est *Via Antiquitatis*, quam non ita pridem denuo post multos alios ingressus est larvatus Zephyrinus de *Pace in tr. Wideraufrichtung der erren Christlichen Kircken.* in quo dogmata Pontificiorum testimoniis ex Antiquitate Ecclesiæ primitivæ petitis palliare allaboravit, qua vero fide, quo animi candore ac integritate norunt ii, qui vel primis saltem labiis Ecclesiasticas degustarunt Antiquitates; examinabimus ob chartæ angustiam aliquod saltem capita, & demonstrata prius dogmatum Pontificiorum falsitate & vanitate larvam *Antiquitatis* detrahemus. Antiquus dierum Spiritus sancti gratiam nobis indulgeat, qui nos in agnita antiquorum Christi, Apostolorum, & sanæ & sanæ Ecclesiæ Doctorum dogmatum veritate confirmet, atque in ea nos vivere & mori patiatur.

Thes. I.

Sacrificium Missaticum nullis ex Scriptura S. petitis oraculis firmatur, ἀντίγραφον potius est, rationibusque legitimis, ut & ipsorum Adversariorum confessionibus destruitur, omnino denique in saniore Antiquitate priorum Ecclesiæ Christianæ secularum destituitur præsidio.

Ἀντίγραφον esse hoc dogma, ex eo apparet, quod nullum Adversarii idoneum oraculum producere queant, quo illud firmet; divino enim
man-

mandato, promisso, & probato exemplo destituitur; & certe concipi non potest tres Evangelistas & Apostolum Paulum ita exacte recitavisse & repetivisse institutionem Christi, nulla ne minima quidem mentione facta de munere aut institutione muneris sacerdotum sacrificantium corpus Christi, nulla mentione facta ullius elevationis hostiæ, ullius adorationis aut adoratæ hostiæ a discipulis, discipulis ad mensam sine ullis adorationis gestibus quietè accumbentibus, & Christo neque offerente quicquam Deo neque ad Deum sermonem dirigente; ad quam lucem XXIII. Episcopi in Concilio Tridentino evigilarunt, Christumque in cœna sacrificasse negarunt. vid. *Suar. Hist. Conc. Trid. Lib. VI.* quod Sfortia Pallavicinus ipse diffiteri non potuit. in *Hist. C. T. Lib. XVIII. c. II. f. 39.* & quam inepte quædam Scripturæ loca huc detorqueant Adversarii infra demonstrabimus. *Aristopagor* esse hoc dogma vel ex sola epistola ad Ebræos liquet, in qua Apostolus totus in eo est, & fuse docet atque inculcat: omne sacrificium propitiatorium secundum ordinem Melchisedeci in unico sacrificio crucis, in vera & unica morte Christi reperiri. vid. inter alia cap. V, 6. 7. 8. 9. 10. & quidem ita ut non debeat iterari cap. VII, 25. 26. seq. *conveniebat talem habere sacerdotem summum, qui necesse non haberet quotidie offerre & sacrificare.* Caput IX. & X. omnem sacrificii sufficienter propitiatorii iterationem clarissimis verbis & sæpius rejiciunt; non modo enim docet Apostolus, Christum unica oblatione consummasse in perpetuum eos qui justificantur cap. X, 14. oppositè sc. ad sacerdotem Aaronicum, de quo v. 11. dixit: quod omnis sacerdos adit quotidie administrans & offerens iteratis vicibus eadem sacrificia quæ peccata tollere non possunt. & versu præcedenti 10. sanctificatos nos esse per oblationem corporis JESU Christi semel factam. Et ut præter ea profanam cogitationem de iterando sacrificio vere propitiatorio aboleret expresse asserit c. XI. 25. 26. Christum se non offerre iteratis vicibus alias debere sæpius pati; quia scilicet omne sacrificium propitiatorium exigit necessario destructionem rei, quæ offertur, absque enim effusione sanguinis nulla sit remissio peccatorum, ut ait idem Apostolus c. IX, 22. Ad ea quæ ad hæc reponere solent Adversarii, sc. Christum non posse quidem offerri sæpius aut iteratis vicibus *cruente*, sed posse tamen offerri *incruente* s. incruento sacrificio; deinde hoc ipsum sacrificium non esse sacrificium proprium aut sacrificium distinctum a sacrificio Christi in cruce peracto, sed applicationem & representationem sacrificii propitiatorii in cruce peracti; hæc pauca regerimus:

nempe figmenta hæc atque commenta in ipsum DEI verbum arietare
 & contra Theologiæ Pontificiæ ipsa principia militare. Hiucum certe &
 vanum Apostoli fuisset ratiocinium, quo concludit; quod, cum sub lege
 singulis diebus oportuerit offerri sacrificia, nunc sub Evangelio non am-
 plius opus sit illa iteratione, quia Christus id unica oblatione semel fece-
 rit Ebr. VII, 27. si tempore ipsius sacrificium incrementum propitiatorium
 quotidie fuisset iteratum, debuisset certe saltem Apostolus mentionem
 aut exceptionem aliquam facere sacrificii illius, quod posset & deberet
 quotidie & millenis simul vicibus sub Evangelio necessario iterari; imo
 Apostolus rationem potius adhibet peremptoriam, quæ omnem tergiver-
 sandi rationem adimit & omnem iterationem sacrificii propitiatorii
 longum rejicit Ebr. X, 1. 2. deinde Apostolus expresse testatur non
 posse dari remissionem peccati adeoque nec sacrificium hilasticum, quo
 ea obrineatur, *χωρίς ἀμάρτησιν* Ebr. VII, 32. quoties offertur
 Christus, toties ipsum pati, mori necessum est ex hypothesi Apostoli
 Ebr. IX, 26. proinde in Missa vel non offertur vel sacrificium cruento
 offertur, atque ita *Missæ Christus interficit, quoties missæ fiat, & pejor
 est Judæis, qui Christum semel tantum interfecerunt*, ut loquitur B. Sober-
 zerus in *Syst.* p. 412. Ad alterum asylum quo Adversarii confugiunt,
 quasi scilicet sacrificium Missaticum non sit sacrificium distinctum à sa-
 crificio crucis cruento, sed demum istius *representatio, commemoratio,
 applicatio*; quæro si Missa non est sacrificium propriè dictum s. sacri-
 ficium aliquod propitiatorium, sed tantum commemoratio & applica-
 tio sacrificii propitiatorii Christi, cur E. sub initiis Reformationis tot
 è nostratibus face & ferro perierint, quod assererent in Eucharistia solam
 commemorationem & applicationem sacrificii propitiatorii Christi non
 vero sacrificium propriè dictum fieri. 2. Si nulla sit neque iteratur in
 Missa propitiatio nullusque reatus culpæ tollitur, cur E. Concilium
 Tridentinum eam tam expresse verum sacrificium & vere propitiatio-
 rium appellat, & pro tali sub anathemate habendum jubet *Seß VI. can. III.*
 3. Ubi Christus offertur DEO in victimam pro peccatis, non applica-
 tur, ratio, quia applicatio non DEO sed nobis fit, in Missa offertur
 DEO, E. 4. Si necessario esset Christus quotidie sacrificandus, ut sa-
 crificii Christi fructus & beneficia nobis applicarentur, quid quæso fie-
 ret tot fidelibus, qui sine usurpatione & cognitione sacrificii Missatici
 obierunt? imo nonne & ante & post institutum Eucharistiæ sacramen-
 tum

tum innumeri fideles sibi sacrificium Christi e jusq; omnia beneficia applicarunt sine interuentu Missæ aut sacrificii Missatici. 5. Si sacrificium per sacrificium applicandum, dabitur processus in infinitum. 6. Aliud est commemoratio sacrificii, aliud est sacrificium commemorationis Eucharistia; prior appellatio competit Eucharistia, non posterior. vid. *Ryssenii Compendium Turret*, p. 263. Et quomodo idem erit numero sacrificium cruentum cum incruento, ubi Christus nihil patitur, nec ullus sanguis extra venas funditur. Deinde si Missa est unum & idem numero sacrificium, sequitur omnes pariter Missas s. tot myriadas Missarum à tot seculis celebratas esse unicam in numero Missam s. unum numero sacrificium Missaticum; si vero hoc est, non deberent, E. numero plurali numerare Missas, imo non plus deberet pro duabus quam pro una Missa accipere Sacrificulus. vid. *Steinberg. de sacrificio Missæ p. 9. seq.*

Ad scripturæ loca, quibus hoc suum dogma palliant Adversarii, reponimus sequentia: Primarium conclamata Missæ præsidium adducitur ex *Gen. XIV. 18.* at Melchisedech non obtulit panem & vinum sed **ἄρτον** protulit, **LXX.** ἐξέτερον, eduxit ex versione Pagnini & Arizmontani, quin plerq; & ordinariæ Vulgatæ Versionis editiones habent: *proferens panem & vinum, non vero offerens.* Non enim h. l. agit de functione sacerdotali, nullius enim altaris mentio fit, sed de munificentiâ & liberalitate Regia, qua milites Abrahami defatigatos reficere voluit & amicis victorem Regio epulo excipere, ut veteribus hoc moris fuit redeuntibus ex prælio & Victoria potitis panem & vinum offerre ad eos refocillandos; sicut fecerunt incolæ Succoth obviam euntes Gedeoni post debellatos Midianitas cum pane Jud. VIII. 5. hinc & ipsemet Josephus ista Melchisedeci munera diserte *ἕνα* appellat *Ant. Lib. I. c. 11. conf. Heidegg. Hist. Patr. T. II. Exerc. II. §. 22.* quod & complures Papistæ *in primis Cajetanus*, qui propterea male audit a Natali Alexandro, *Andradinus Tridentinæ Synodi hyperaspistes & Vatablus* ingenue fassi sunt. Vid. *Heidegg. Hist. Conc. Trid. T. II. f. 152.* at excipit *Natalis Alexander in Hist. Eccl. V. T. Tom. I f. 213.* improbable hoc esse, nam Abrahamum cum spoliis opimis hostium *ἔσ* annona rediens pane & vino ad reficiendos milites aliunde quesito non egnisse. Resp. cum Pererio ad *Gen. XIV.* parum in hac confutatione esse roboris, quia vel hoc nescivit Melchisedech, vel si scivit voluit nihilominus eo munere suam erga Abrahamum benevolentiam & ex victoria ejus singularem lætitiâ declarare;

neus de Eucharistia irrefragabilibus testimoniis demonstrant. Et quid-
si loquantur in rebus fidem concernentibus homines omnes, & taceat
DEUS? quamquam sensus Patrum cum Adversariorum sententia mi-
nime conspirat, uti docuit *Heidegg. Tum. Conc. Trid. P. II. p. 158. seqq.*

Ad Rabbiorum consensum frustra confugiunt Adversarii, illorum
enim si valeret sententia, nec nos sacramentum Eucharistiae à Christo
institutum haberemus, nec illi sacrificio Missae a Papa subintroducto
gauderent; imo Rabbinos potius Missam Melchisedeci sacrificio inædi-
ficatam refellere ingenuè ipse fassus est Lyranus. vid. *Steinberg. de Mis-
sa p. 45. 56. Lucae Opiand. Id Est. in Gen. XIV. Renecii Panopl. T. IV. f. 276.
Chemnit. Ex. Conc. Trid. P. II. f. 160.*

Neque agnus paschalis sacrificium Missaticum probat, ille enim
non fuit sacrificium proprie sic dictum, quod edocuit *Franz. in Schola
Sacrif. disp. XII. §. 22. seq. p. 332.* sacer quidem codex agnum paschalem
mactatum & manducatum esse asserit, imolatum verò & sacrificatum
nullibi tradit. Porro agnus paschalis non fuit figura Eucharistiae, sed Chri-
sti veri agni DEI qui tollit peccatum mundi Joh. I, 19. & qui est pascha
nostrum pro nobis immolatum 1. Cor. V, 7. cui os nullum fra-
ctum fuit Joh. XIX, 36. denique si celebratio agni paschalis fuit ty-
pus missatici sacrificii de hostiis consecratis & immolatis nihil est refer-
vandam, ut typus cum veritate conveniat, nam de agno paschali nihil
debit reservari ex ipso DEI mandato Exod. XII, 10. at Pontificii
hostias consecratas & immolatas reservant & pixidi inclusas diligentis-
sime custodiunt. E. se ipsos confundunt. vid. *Alt. Loc. Comm. P. II.
p. 304.*

Ad remoras & exceptionum tricas, quas neunt Adversarii in
Mal. I, 11. regerimus hæc pauca. Locus hic plane non quadrat, loquitur
enim de spirituali cultu DEI inter gentes præconio Evangelii con-
stituendo, & vaticinatur sermone cultui legali accommodato. vid. *Ryfe-
nius l. c. p. 264.* dein locum hunc male allegari pro Missa Pontificia pro-
bamus ex seqq. 1. Si vox oblationis de proprie dicto sacrificio intel-
ligenda esset, similiter & vox incensi accipienda foret, utrumque enim
vocabulum Profera conjungit. *Mal. I, 11. 12. 13.* at consequens est
absurdum E. 2. apud Iososmet Pontificios Interpretes in confesso est
incensum oblatum s. Oblationem incensi non sumi proprie sed alle-
gorice de incenso spirituali sive de suffitu precum, quod ipse *Cornelius*
a Lapi-

à Lapidè probat ex Pſal. CXLl. 2. & Apoc. V. 8. ubi ἱεραγών incenſa ſi thymiamata eſſe preces ſanctas interprete ipſomet Spiritu S. 3. Oblatio, quæ ex quaſtu conflata, accuſatur v. 13. at talis eſt Miſſa Romanenſis, E. 4. Nemo melior Interpres extare poteſt verborum Malachix quam Apoſtolus, qui 1. Tim. II, 8. manifeſto ad hoc Profeta vaticinium reſpiciens, id quod Malachias dicit: munus purum in omni loco offerendum, vocat manus puras in omni loco attollendas in precum exercitio. 5. Tria dicuntur de iſta oblatione, nimirum novitas, mundities, & Universalitas, quæ non poſſunt competere Miſſæ; non novitas, cum illam jam tempore Melchifeſedei obtinuiſſe Adverſarii contendunt; non mundities, tum quia ſpecies panis & vini munditiei moralis non ſunt capaces, tum quia imaginarium hoc ſacrificium quotidie offeritur ab hominibus impuriſſimis; non amplitudo, quia Miſſa nec ubi vis, nec quolibet tempore, nec à quibusvis offerri poteſt. At hæc prædicata in ſacrificia potius myſtica & ſpiritualia cadere probavit Steinberg. loc. c. p. 161. 6. Accedit calculus Hieronymi, qui in Mal. I. ait: *Ut ſiant carnalibus victimis ſpirituales victimas ſucceſſiſſe, & nequaquam taurorum bircorumq; ſanguinem, ſed thymiamata i. e. ſanctorum Orationes Domino offerendas.* Huic ipſo calculo Tertullianum, Chryſoſtomum, Eusebium, Juſtinum, Irenæum & Auguſtinum ſubſcribere Chemnit. l. c. teſtatur.

Joh. IV. 23. Chriſtus adorationis non Miſſæ ſuperſtitionis intellexit cultum, quod contextum inſpicienti patebit; dein hunc locum evertere magis quam adſtruere ſacrificium in ſingulis pene verbis docuit ſumme Reverendus Dn. Präſes in Coll. MSc. Antipap.

Lubrica ſunt quæ ex cœna noviffima Adverſarii petunt argumenta; Chriſtus enim in ultima illa cœna ſi corpus ſuum Deo Patri obtuliſſet, & quidem in remiſſionem peccatorum, non amplius certe aliud poſtea in cruce offerri debuiſſet, Chriſtus enim non bis ſed ſemel tantum pro remiſſione peccatorum offerri debuit. Ebr. VII. 27. IX. 28. X. 12. 13. nam oblatio illa aut perfecta fuit aut imperfecta, imperfectam non dixeris, E. perfecta, at ſi perfecta certe non denuo & quidem longe atrociori ſupplicii genere offerri neceſſe habuit; quod cum multis aliis in primis Georgius Aſtides Theologus Regis Luſitanix in Concilio Tridentino urſit, apud *Suavem Lib. VI. p. 934.* neque Adverſariis favere verba *ἁλογιστας, ποιεῖτε* &c. & citius aquam ex pumice quam ſacrificium Miſſæ ex his elici poſſe verbis demonſtrarunt *Balth. Bebel, in Bericht*
viii

von der Mess. p. 115. seq. Steinberg. l. c. p. 64. seq. Scherz. Syst. p. 407. Heidegg. l. c. p. 170. seq. Chemnit. l. c. f. 159. seq. alia plura quæ gratis in hanc rem congerunt argumenta, cum minoris sint momenti, eaque jam centies Nostri solverint, ob chartæ angustiam taceo.

Nunc ad rationes, quæ sacrificium hoc evertunt. Et quidem 1. evertit hoc dogma ipsa sacrificii natura, in tota enim Actione S. Cœnæ nihil inveniri potest, quod sacrificii habeat rationem, non benedictio, nec exhibitio, nec manducatio, neque quicquam destruitur. Sacrificium proprie dictum requirit altare & sacerdotem externum, at in N. T. nullum altare, nulli sacerdotes externi, Heidegg. l. c. 118. 2. Natura sacramenti, quod non potest esse sacrificium; in sacrificio enim homines dant Deo, in sacramento Deus homini; in Eucharistia Deo nihil damus, sed corpus & sanguinem Christi accipimus. Chemnit. l. c. f. 173. 3. Natura Testamenti, quod ita firmum & inviolatum manere debet, ut nemo illi superordinare quid possit, & debeat. Gal. III. 15. at tale Testamentum est cœna Domini Matth. XXVI. Marc. XIV. 24. E. sacrum Christi Testamentum violat, qui Missam Pontificiam celebrat, quia illa nihil aliud est, quam talis superordinatio & additio humana, si quidem in ipsis Testamenti verbis nihil de ea habetur. 4. Facit hoc dogma summam Christo injuriam. Vid. Scherz. Syst. p. 410. 5. Est blasphemum, nam Missifices se vocant Creatores Creatoris sui, uti est apud Gabr. Biel, qui Lect. I. in Can. Missæ ita: qui creavit me, dedit mihi creare se, & qui creavit me sine me, creatur mediante me. Et alibi asserit: sacerdotes digniores esse Regibus, Angelis, B. V. Maria, quia Christum creant. 6. Abominabili & plane novitio innititur dogmate Transsubstantiationis. Vid Magnifici Dni. D. Jægeri disputatio peculiaris de novitio dogmate Transsubstantiationis. Steinberg. Anat. Pap. P. II. p. 106. seqq. Forbesii Instructiones Hist. Theol. Lib. XI. c. IX. usque XIX. & c. 7. Latas portas aperit idololatriæ, quod & ex ἀρτολατρεία & ἀγιολατρεία apparet, qui vero cultus quam lubrico & infirmo stent talo, præter alios præclare demonstravit Valkenier in Roma Paganizante. 8. Præbet patrocinium abominandis illis hæreticis, Saturninianis, Marcionitis & Manichæis, qui impie dicebant: Christum non vere sed putative & in phantasmate passum esse. vid. Forbes. l. c. XX. §. 17. 9. Character est Antichristi uti ex Dan. XII. Heilbrunner in Uncathol. Papstum f. 84. docet. 10. N. T. evertit, quia sacrificia proprie dicta ad solum Vetus pertinent, quæ Christus unica oblatione

tione in perpetuum sustulit. Ebr. VII. 11. hinc nullus amplius locus
 sub N. T. superest sacrificiis externis, sed tantum spiritualibus & my-
 sticis. Mal. I. 11. Ebr. XIII. 25. 1. Pet. II. 5. Apoc. I. 6. 11. Immanes
 & plures absurditates atque contradictiones quam in Apulia muscæ,
 cum caletur maxime, in Missa reperiuntur, inquit & docet Scherz. l.
 c. p. 413. seqq. *Ryssenius* l. c. p. 264. *Heidegg.* l. c. 149. *Gerb. Confess.*
Cathol. f. 1201. & Missæ Canon erroribus scatet, ut caseus vermibus; quod
 ostendit *Heidegg.* l. c. p. 209. *Heilbrunn.* l. c. f. 161. seqq. 12. ipse vox
 Missæ Missam jagulat, non tum enim in hunc usque diem Adversarii
 concordēs sunt, num ex Ebræo vel latino illa derivanda sit sermone;
 hinc cum unicuique liberum relinquant, quam eliciat etymologiam, ex
 hac ipsa libertate quidam è Nostris Pontificiam Missam non inepte dici
 contendunt à divine institutionis omissione atque à nundinatione sacrifici-
 orum & populi multitudine, quales esse solent in nundinis, quas Germa-
 ni vocant *Meß* sive *Fahrmareß*. vid. *Balth. Meiß. de sacram. V. &*
N. T. disp. XVI. p. 139. seq. 13. producimus testimonia Patrum. e. g. *Justi-*
ni, qui in dial. cum *Tryph.* ita: *Esaiam* ceterosque profetas non polliceri
 cruentarum victimarum aut libationum instauracionem, sed veras ac spiri-
 tuales oblationes laudis atque gratiarum actionis. & *Apol.* 2. *Colimus* Deum
 non victimis sibi ingratis, sed precibus, laudibus, & gratiarum actioni-
 bus. *Clementis Alexandrini Strom. Lib. VII.* Si gaudet honorari Deus,
 cum natura nullius indigeat, non abs re nos Deum precibus honoramus,
 & hoc sacrificium optimum & sanctissimum cum iustitia emittimus &c.
Testulliani Lib. contra Jud. Hunc, ait, oportebat pro omnibus gentibus
 fieri sacrificium, qui tanquam ovis ad victimam ductus est. *Origenis*
Homil. in Numer. Unus est agnus, qui totius mundi potuit auferre pec-
 catum, & ideo cessaverunt ceteræ hostiæ, quia talis hæc fuit hostia, ut una
 sola sufficeret pro totius mundi salute. *Cypriani serm. de bapt. Christi:*
 sacrificium Christi, inquit, quod in cruce obtulit, sic in beneplacito Dei
 constat acceptabile & perpetua virtute consistit, ut non minus hodie in conse-
 cratione Patris oblatio illa sit efficax, quam ea die qua de sancio latere sanguis
 & aqua exiit. Testimonia plura & ex modo citatis Patribus, & ex
 aliis *Eusebio* quippe, *Lactantio*, *Chrysofomo*, *Ambrosio*, *Hieronymo*,
Augustino &c. quæ pro nobis militant, notavit *B. Dorsch.* in *Myser.*
Missæ p. 299. *Morb. de Euch.* p. 110. 14. accedunt suffragia Juris Canonici,
 quæ collegit summe Reverendus Dn. *Præses* in peculiari tr. *Th. XLVI.*
 p. 51.

p. 51. seq. & ipsorum Doctorem Pontificiorum, quorum plures in ipso Concilio Tridentino, uti ex Suavis Historia patet, negarunt hoc sacrificium ex Scriptura posse demonstrari, atque hinc ad Traditiones non scriptas confugerunt; cujus quoque sententiæ est Baronius in *Annal. ad ann. LIII. §. 13.* & Salmero *Tom. XIII. in Rom. disp. 8.* ubi rationes nonnullas subjicit, cur non fuerit consultum literis hoc dogma in Scripturis confirmare.

Nunc tandem probandum suos natales hoc dogma debere non ævo Apostolico seculisve prioribus, sed prolem esse seculorum posteriorum à doctrina Apostolica sensim sensimque recedentium. Christi atque Apostolorum ætate Missam fuisse ignotam supra jam jam ex silentio non tantum sacrarum Pandectarum sed & manifesta negatione ullum amplius in N. T. sacrificiis locum esse relictum ostendimus; hinc illa ætate nihil simplicius cœnæ institutione & celebratione, nihil a theatra pompa erat alienius. Jactant quidem Adversarii in scriptis Apostolicis hoc dogma confirmari, quæ sunt Liturgiæ Jacobi, Petri, Matthæi, Joannis, Clementis Romani, B. V. Mariæ & Dionysii Areopagitæ; at conatu plane frustraneo, Jacobi enim Liturgiæ ante Proclum nulla mentio occurrit, nam quod Baronius ad *A. C. LXIII. §. 17.* pro hac Missa Cyrilli Hierosolymitani catecheses allegat, & verbanonnulla ex Jacobi Liturgia desumpta esse putat, in eo oppido fallitur, cum verba illa non ex Jacobi Liturgia in Cyrilli catecheses, sed ex Cyrilli catechesibus in Jacobi Liturgiam transferint; sane si Patres IV. & V. Seculi Jacobi Liturgiam cognitam habuissent, vocem *ἁποστόλου* contra Arianos, & vocem *διδόχου* contra Nestorianos ex Jacobi Liturgia, quæ utramque vocem adhibet, firmare potuissent; plura novitatis indicia, quæ Jacobi Liturgiam multis post Apostolicam ætatem seculis compositam produunt, observavit ipse Natalis Alexander in *H. E. T. III. f. 39. seq. vid. & B. Ittig. de Psendepigr. p. 223. seq. H. E. Sec. I. p. 14. seq.* puris auctoritatis est illa Petri Liturgia, quam & Cardinalis Bona spuriam agnovit & ab aliquo sacerdote Italo-Græco conscriptam esse suspicatur; & Nicolaus le Nourry Ordinis Benedictini Presbyter in *appar. ad Biblioth. Patr.* hanc Liturgiam vel sola lectione corruiere fatetur, ad quos accedit Natalis Alexander *l. c.* neque melioris fidei sunt illæ Matthæi, Joannis, Clementis Romani, Dionysii Areopagitæ & B. V. Mariæ Liturgiæ; quarum auctoritatem excussit B. Ittig. *de Psendepigr. p. 222. seq.* At non solum ævo Apostolico verum etiam subsequenti bus proximis

feculis Missam ignotam fuisse, ex ritibus, qui in celebratione Eucharistia observati sunt, sumissime probamus; qui quam simplices fuerint, quamque ab omni mimica actione alieni, testatur Bartholomæus Platina, qui vixit tempore Sixti IV, a quo Bibliotheca Vaticana præfectus erat, in *Vita Xysti I.* his verbis: *Nuda, inquit, primo hæc erant, & omnia simpliciter tractabantur; Petrus enim ubi consecraverat, oratione Pater noster usus est; Anxit hæc mysteria Jacobus Episcopus Hierosolymitanus; auxit & Basilius, anxere & alii; nam Cælestinus Missæ introitum dedit; Gregorius Kyrieleison; Gloria in excelsis Deo Telesphorus; collationes Hieronymus; Gelasius I. epistolam & Evangelium; Alleluja vero sumitum est ex Ecclesia Hierosolymitana; symbolum in Concilio Niceno; mortuorum autem commemorationem Pelagius invenit; thus Leo III. osulum pacis Innocentius I. ut caneretur agnus Dei, Sergius Pontifex instituit. Similia plane Walafrius Strabo seculi IX. scriptor de reb. Eccl. c. XXXII. tradit: quod nunc, inquit, agimus multiplici orationum cantilenarum & consecrationum officio, totum hoc Apostoli & post ipsos proximi, ut creditur, orationibus & commemoratione passionis Dominicæ, sicut ipse præcepit, agebant simpliciter &c. porro nostram sententiam corroboramus ex defectu altarium, quibus Christiani antiqui caruerunt, in persecutionibus enim trium priorum seculorum sævissimis & accurate descriptis nulla usquam destructorum altarium mentio fit, cum tamen altaria in persecutionibus suis everfa acerbissime Latini hodierni commemorare soleant; imo gentiles potius exprobrarunt Christianis, quod altaria non habeant Celsus videlicet Epicurus apud Originem, Cœcilius apud Minutium, Julianus desertor apud Cyrillum Alexandrinum. vid. Andr. Schmid. *H. E. Sec. III. p. 99.* successu tamen temporis altare quoque a Patribus mensam, in qua administrabatur Eucharistia, dictam fuisse, non inficiamur; at locutio hæc tropica est & hyperbolica, qua studio dignitatem S. Eucharistia tum tueri tum evehere conati sunt adversus fastidium & contemptum imperitorum aut etiam Neophytorum gentilium symbola panis & vini ut vilia & ad religionis majestatem parum facientia aspernantium. vid. Dorsch. *Diatyp. ad Conc. Nic. de S. Cæna p. 98. seq. Quenst. Antiq. Bibl. 808. Observ. Miscell. P. XII. Observ. II. p. 115.* Ex quibus itaque constat & conficitur id quod volumus: sacrificium quippe Mosaicum Antiquitati primitivæ penitus fuisse ignotum. Qui vero penitus nosse desiderat, quæ ætas hunc factum ediderit, evolvat Heidegg.*

*l. c. p. 138. seqq. B. Bebel. Bericht von der Mess, p. 62. Georg. Major. de Missæ Orig. nobis sufficit indicasse & demonstrasse non esse antiquum. Ad ea vero quæ ex Antiquitate depromant Adversarii sequentia regerimus: Sacrificium Patres Eucharistiam vocant, tum quia omnem actionem, quæ fit ad colendum DEUM sacrificii nomine donarunt, prout expresse Augustinus sacrificium definiturus *Lib. X. de C. D. c. II.* ait: *verum sacrificium est omne opus quod agitur, ut sancta societate inhereamus DEO,* tum ex intuitu veri illius & proprii sacrificii, quod Christus in passione pro nobis obtulit, cujus memoria & grata commemoratio celebratur in Eucharistia; tum quia in Eucharistia offerimus DEO sacrificium Christi & effusum ejus sanguinem, ut illum in pretium redemptionis nostræ & ad expiationem omnium peccatorum nostrorum dignetur accipere. vid. *Forbes. l. c. Lib. XI. c. XIX. f. 617. seqq. Chemnit. l. c. f. 167. tum quod publicæ & solemnes preces pro omnibus, quarum forma est. 1. Tim. II. 1. seq. usitate apud Veteres fiebant in actione Cœnæ Dominicæ, uti testatur Augustinus ep. LIX. ad Paulinum. quæ vero in Scriptura vocantur sacrificia Pf. L. 14. CXLI. 2. Apoc. V. 8. VIII. 4.**

N. T. Ministri Sacerdotes nominantur non quia sacrificium Missæ, sed quia spirituales victimas offerunt, ut *Es. LXI. 6. LXVI. 21.* quarum respectu non Ecclesiæ tantum ministri sed omnes etiam Christiani sacerdotes appellantur *1. Petr. II. 9.*

Oblatio dicebatur, quia Cœnæ Dominicæ participaturi panes ac vinum aliaque munera ad altares mensam Domini offerebant, unde pars quædam, quantum sc. præsentibus communicantibus sufficere poterat, in Eucharistiam consecrabatur, reliqua vero pars in usum & sublevationem partim ministrorum, partim pauperum distribuebatur, a quo ritu circa celebrationem Eucharistiæ usitato ipsa quoq; Eucharistia dici cepit oblatio, ita, ut offerre in Cœna Patribus nihil aliud fuerit quam offerre dona & elemosynas; quæ quidem appellatio videtur habere auctoritatem Apostolicam, Paulus enim collationem pecuniæ & elemosynas vocat *διακονίαν τῆς λειτουργίας.* Hinc *προσφορὰ* in Constit. Apost. leguntur Episcopo, non ipsi DEO offerendæ. vid. *V. E. Loeschers Abgewiesener Demas. P. 175.*

Cultus Angelorum, Sanctorum, & Reliquiarum, religio-
sus & a Revelatione & Ratione rejicitur, prioribusque
Primitivæ Ecclesiæ seculis ignotus est.

Duo potissimum S. S. oracula ἀγγελολατρίας damnant, quorum alterum Col. I. 18. ubi Platonici & Pharisei Angelorum cultores damnantur, alterum Apoc. XIX. 10. legitur, ubi Angelus cultum a se cum feria increpatione & adjectione verborum: DEUM adora, rejecit. conf. Apoc. XXII. 8. 9.

Adversus Angelolatram & Hagiolatram simul militant omnia illa oracula, quæ soli DEO cultum religiosum vindicant. v. g. Deut. VI. 13. quem locum Christus Matth. IV. 10. magno cum pondere recitat: Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis & ei soli servies. Rom. I. 25. gentes Paulus reprehendit, quod præter Deum coluerint & servierint creature. Porro nostram sententiam roboramus a modo orandi a Christo Apostolis tradito Luc. XI. 1. 2. in quo loco Servator Apostolos ipsum rogantes, ut se orare doceret, ad solum Patrem ablegat. Deinde conquirantur & perpendantur rite preces & deprecationes maximorum delinquentium & reorum maximis etiam peccatis & scandalis oneratorum, & angustis animi ac ærumnis maxime pressorum, non reperietur ullum ullius fidelis aut poenitentis ac deprecantis exemplum five sub V. T. five sub N. T. qui se aliud objectum in precibus suis quam ad unicum Deum convertat, & qui non dicat cum insigni illo peccatore Luc. XVIII. 13. O Deus placatus esto erga me peccatorem. Nonne DEUS nos ad se omnes invitat & summis peccatoribus mandat, ut se ad ipsum immediate conferant in mediis suis anxietatibus, & nonne precum ipsorum exauditionem pollicetur Ps. L. 14. 15. Joel. II. 32. Ebr. IV. 16. Matth. XI. 28. Act. II. 21. Rom. X. 13. Job. XIV. 13. 14. XVI. 23. hinc & ipsi Adversarii v. g. Cottonus, Eckius, Salmero & alii ingenue confessi sunt, nullo solido hoc dogma firmari posse ex Scriptura oraculo, & vivam saltem esse traditionem & consuetudinem; at si hoc agnoscunt, nonne tenentur simul fateri, id, quod fit ab ipsis, sine fide fieri, sine fide quippe illa, quæ est ex auditu verbi DEI Rom. X. 17. at sine fide impossibile DEO placere. Ebr. XI.

Multa quidem Adversarii cumulant dicta Scripturæ, quibus sufficere hoc dogma allaborant, nos producimus saltem ea, quæ Natalis Alexander in H. E. Sec. V. T. V. c. 341. seqq. allegat, & ad ea breviter respondemus. Ad Gen. XLVIII. 16. per Angelum ipsum DEUM esse intelligendum, quia ipsius solius est servare pios ab omni malo, quemque ideo oramus in Oratione Dominica; Libera nos à malo. Atque ita intelle-

intellexit h. l. Athanasius & contra Arianos Orat. IV. vindicatvit; hoc argumento probans angelum, à Jacobo nepotibus benedicente invocatum; non esse unum ex creatis Angelis, sed ipsum DEI Verbum, quia non conjunxisset creatum Angelum cum DEO in suis precibus. 2. Male Natalis Alexander ex h. l. probare contendit invocationem sanctorum Patriarcharum Defunctorum, cum ipsius focii fateantur, Patriarchas non esse filios invocari, quia non admissi fuerint in celos, nec potuerint intelligere ordinarie orationes supplicantium. Dein reipsa quoad sensum conveniunt: invocare in aliquo alicujus nomen & vocare aliquem de alicujus nomine. Evolvantur Concordantiæ Ebraicæ & innumera invenientur exempla e. g. Deut. XXVIII. 10. Jer. XIV. 1. Jes. IV. 1. Act. XII. 12. XV. 37. cui nostro calculo subscribunt magni nominis Interpretes Lyranus nempe, Vatablus, Mercerus, & alii.

Ad Num. XXII. 31. p. 1. multa sunt indicia Angelum hunc fuisse Dominum Verbum conf. v. 31. 35. 38 & cap. seq. v. 3. 4. 5. & 12. quæ loca ostendunt, eundem qui Bileamo occurrit, & verbum in ore ejus positurum se promisit, & posuit, fuisse Angelum & Deum & Dominum, quique & prostratione à Bileamo adorabatur, & altaribus & sacrificiis ab eodem Bileamo colebatur. 2. Posito non concesso, Bileamum adorasse Angelum creatum, nil tamen juvat Pontificios, quia à piorum & prudentum actionibus exempla sumenda non impiorum, qualis Bileam probris auguriis & hariolationibus infamis. Neque majoris pretii est exceptio: Bileamum adorantem non reprehendi ab Angelo; nam neque reprehensus legitur idem Bileamus quærens auguria Num. XXIV. 1, non tamen recte inde colliges auguriorum inquisitionem vel fuisse irreprehensibilem vel imitatione dignam.

Ad Jos. V. 14. p. 2. Angelum à Josia adoratum non fuisse creatum, sed creatorem ipsum æternum Dei Filium, quia vocatur Princeps militiæ Jehova, quod nomen soli Christo competit, qui angelorum caput est jure creationis & confirmationis, vid. Col. I. 16. Eph. I. 10. 2. Hunc ipsum fuisse DEI Filium & Angelum fœderis confirmat v. 15. quibus verbis Moli olim locutus est Dominus DEUS è medio rubi Exod. III. 15. neque usquam in Scripturis alicui Profera tale quid ab Angelis præceptum legimus. 3. Hanc nostram interpretationem roborat dictum Num. X. 35. coll. cum Apoc. XIX. 11. 12. hinc & Justinus Martyr in dial. cum Tryph. h. l. interpretatur de increata Dei sapientia. Et Origenes

nes Hom. IV. in Jos. locum hunc sequentibus vindicat: Non adorasset, nisi agnovisset Deum, quis enim alius est Princeps militie virtutum Domini, nisi Dominus noster IESUS Christus.

Exod. XXXII. 15. Moses non orat Deum per merita Patriarcharum, sed eum rogat & obtestatur per memoriam foederis, quod dignatus erat pangere cum Abrahamo, Isaaco & Jacobo, prout id textum inspicitur integrum patet. Pariter 2. Reg. XIX. 34. non est meritorum iactatio, sed pacti commemoratio.

Apoc. I. 4. p. 1. Statuamus ex hypothesi Pontificia hos spiritus esse septem Angelos, quod tamen falsum, minime tamen sequitur angelos esse adorandos, non enim sequitur eos cum Deo adorari, qui cum Deo & Christo junguntur, quis enim ex 1. Tim. V. 22. Apoc. III. 5. eliciet; quia junguntur Christus & angelus per utrumque æque iurandum esse. 2. negamus septem spiritus esse septem angelos. (a,) qui angeli in Scriptura non præponuntur, sed postponuntur Christo; exceptio Matth. XIII. 32. est vana, quia ibidem continetur *ἀνεγνω*, & a gradu inferiore fit transitus ad superiorem (β,) hi septem spiritus nunquam ponuntur inter eos, qui Deum celebrarunt aut adorarunt ut 24. Seniores α. animalia sancti aliæque creaturæ (γ.) statuitur in his verbis æquale gratiæ & pacis principium, quod præpositio à confirmat, at nusquam audet Natalis asserere, Deo & angelis æqualem deberi cultum. Hinc γ. dicimus, esse Spiritum S. & tertiam Trinitatis personam quia Deus Christus & hi septem Ecclesiarum spiritus æquali afficiuntur divino cultu E. æquales natura sunt qui invocantur; deinde unicus Spiritus S. illuminator septem Ecclesiarum, & gratiam & pacem h. e. bona spiritualia & cœlestia dare non competit ulli creaturæ, sed soli Deo; unde Apostoli in suis epistolis nusquam ab angelis vel ulla alia creatura, sed a solo Deo, Patre, Filio & Sp. S. gratiam illis, ad quos scribunt, precantur, quia pacis & gratiæ unius auctor est Deus, Rom. I. 7. 1. Cor. I. 3. 2. Cor. I. 2. Gal. I. 3. Eph. I. 2. Phil. I. 2. Col. I. 2. 1. Thess. I. 1. 2. 2. Thess. I. 2. 1. Tim. I. 2. 2. Tim. I. 2. Tit. I. 4. 2. Joh. 3. quæ regerunt Adversarii, esse unum spiritum & esse septem spiritus esse *ἀριθμητά*. p. pluralem numerum significare tum diversitatem donorum. non essentia divisionem aut multiplicationem; tum in specie septenarium numerum esse numerum perfectionis. Amos. I. 6. Prov. XXIV. 15. Pf. CXIX. 104. Ef. IV. 1. Jer. XIV. 1. p. 1. Condicio nil ponit in esse. 2. Ex hypothesi Adversariorum Moses & Samuel erant in

in limbo E. non in caelis coram Deo steterunt. 3. Si tñ orare pro aliquo est causa adorationis, E. & viventes adorandi, quod recte negant Pontificii. Suam sententiam confirmat Natalis ex 2. Macc. XV. 12. sed gratis, liber enim ille, 1. est apocryphus fide, ordine, & usu. 2. Non vera ibi narratur historia, sed somnium ad animandos milites. 3. Ex v. 22. liquet non adorandos sanctos, quia exercitus non Jeremiam, sed Dominatorem caelorum adoravit.

Luc. XVI. non historia sed parabola proponitur, at à parabolis ratione scopi non circumstantiarum omnium valet argumentum. 2. Dives epulo Abrahami auxilium non sensit; E. pariter frustranea invocatio sanctorum.

2. Petr. I. 15. inique torquetur à Pontificiis; at plus tamen ex ipsa depravata Vulgata Versione evincere non valent, quam Petrum fidelium suorum post mortem suam meminisse; quod nil ad rem. Rectius tamen ita vertuntur græca: *sudebo, ut vos sibiinde possitis post exitum mentem horum mentionem facere*; quæ versio ex ipsa phrasi græca & scopo Apostoli clara & liquida est.

Apoc. V. 5. Sanctos cum Christo triumphantes in genere pro Ecclesia orare probabiliter probare non inficiamur, sed hoc nil ad rem. 2. Per odoramenta non intelliguntur orationes sanctorum in hac vita degentium, sed beatorum cum Christo regnantium orationes eucharisticæ & *δ'εξιολογίαι* v. 9. 10.

Frigida quoque Adversariorum distinctio *δουλείαν* inter & *λατρείαν*, nam 1. in V. T. cultus divinus soli Deo debitus à LXX. redditur promiscue modo per *δουλείαν* modo per *λατρείαν* Deut. VI. 13. X. 12. Exod. XX. 5. Num. XVI. 9. 1. Sam. VII. 3. XII. 20. Jer. XXII. 9. XXXV. 15. Ez. XX. 32. imo *λατρείαν* non solum de cultu divino, sed & servitio humano usurpatur Lev. XXIII. 7. XXVIII. 21. Deut. XXVIII. 48. & verbum *δουλείαν* sæpius usurpari pro cultu vere divino ac soli Deo competenti, tam in V. quam N. T. ex his testimoniis liquet. Jud. II. 7. 1. Reg. VII. 3. XII. 14. 2. Paral. XXX. 8. Matth. VI. 24. Act. XX. 19. Rom. VII. 6. XIV. 18. Gal. IV. 9. Eph. VI. 7. Col. III. 24. 1. Thess. I. 9. hinc & τὸ *λατρεύειν* Vulgata Versio Sixti V. Tridentini Concilii auctoritate munita reddidit per τὸ *δουλείαν* quando verba græca Matth. IV. 10. καὶ αὐτὴ μόνη λατρεύσει reddidit illi soli servies, imo plus est *δουλεία* quam *λατρεία*; unde Paulus se semper *δούλον* nuncupat

C

pat

pat nunquam *λατρευτήν*. Hinc fassus est Alexander I. c. promiscuum esse in Scripturis utriusque vocis istius usum & vim equalem, sed Ecclesie usum antiquissimo factum, ut latræ vocabulo cultus soli Deo, dulciæ beatis Defunctis debitis designaretur; atque citat verba Augustini in hanc rem; verum testimonia probata Divi Patris nil probant, per dulciam enim intelligit cultum civilem, quem etiam cultum societatis & dilectionis nuncupat, imo quem æque deferendum hominibus in vivis adhuc existentibus ac sanctis defunctis asserit; & certe nil frequentius in sancto hoc Ecclesie Doctore, quam testimonia, quibus inculcat unicum saltem esse cultum religiosum, & à sanctis ac præcellentissimis creaturis cultum religiosum esse removendum. Et quem fugit eximia Doctores ejusdem sententia: sancti sunt honorandi propter imitationem, sed non adorandi propter religionem. Verba quæ talem Oculis Adversariorum dolorem creant: ut Index Expurgat. Hispan. ea jubeat ex Augustino eradi. Unde Paulus Servita celebris Theologus Venetus discrete fatetur ad cap. II. Stat. Rel. In scholis quidem distingui honorem debitum, Deo, & illum qui defertur creaturis, illum vocari Latræ, hunc Dulciam, sed in praxi distinctionem non reperiri. Eadem signa reverentia Deo & sanctis ex æquo exhiberi, genuflexionem, percussionem pectoris, inclinationem capitatis, orationes, vota, juramenta, erectionem templorum, altarum, imo in praxi ipsum sacrificium sanctis offerri. In scholis sanctos non proponi ut datores gratiæ, sed ut intercessores tantum, in praxi contra omnia illis tribui. Male providisse antiquos quosdam posteritati, dum oratoris & poetici sanctorum quorundam compellationibus & hyperbolicis locutionibus occasionem dedere isti cultui sanctorum, & petitioni gratiæ & gloriæ ab illis.

Rationes, quibus cultum Angelis & sanctis deferendum esse pernegamus, allegamus sequentes. I. Cultus hic est vanus atque irritus, quia Angeli sanctique illius non sunt capaces. Nam (a.) non sunt omniscii neque *καρδιογνώσται* 1. Chron. XXVII. 9. Job. XIV. 21. Psal. VII. 10. LXXIX. 11. Eccl. IX. 5. Ies. LXIII. 16. Jer. XVII. 10. solique Deo Scriptura hoc attributum tribuit, quod sit omniscius & *καρδιογνώστis*, quod audiatur occultos cordium gemitus, quod scrutetur corda & renes 1. Sam. XVI. 7. 1. Reg. VIII. 39. 1. Paral. XXVIII. 9. 2. Paral. VI. 30. Psal. XVIIII. 7. XXVIII. 10. XLIV. 22. Jer. XI. 20. Sap. I. 6. Matth. VI. 6. Rom. VIII. 17. 1. Cor. II. 10. 11. Apoc. II. 23. denegat potius omniscientiam 2. Reg. II. 9. XXII. 18. Es. XXXIX. 8. Apoc. VI. 12. is vero qui in subfluari hoc orbe invocatur

invocatur ad omnes nostras cognoscendas necessitates particulares, ad preces nostras audiendas, ad easdem Deo offerendas debet omniscientia pollere, ut eas à myriadibus hominum & ab omnibus mundi plagis audiat & percipiat *Matth. VI. 6. Psal. XLIV. 21. 22. CXVI. 6. Jer. XI. v. 20.* si excipiunt, uti assolent Adversarii: *sanctos videre & nosse omnia in cœlis in speculo Trinitatis in facie Dei; vitreum hoc est commentum, quod docet & falso ponit intellectum creatum penetrare in essentiam Dei ejusve omniscientiam, quod perinde est ac si finitum capere posset infinitum, aut susceptivum esset infiniti, & penetrare in cognitionem proprietatum Dei. Dicere vero cum aliis: Deum revelare ipsis preces & indigentias eorum, qui ipsos invocant; temerarium & ridiculum est, orandus enim prius Deus est, ut sancto revelet, quod ego preces ad eum sim fufurus, ut intercedat pro me apud Deum, quo ille me exaudiat, quis vero has preces non ridet? Vid. Riiffen l. c. p. 168. (3.) non sunt omnipresentes, Scriptura enim omnipræsentiae sanctorum nullibi meminit, imo illis potius certum aliquod assignat *Luc. XXIII. 43. Job. XIV. 1. 2. Cor. V. 1. 8. Ebr. XI. 14. & præsentiam eorum in terris negat exemplo Enochi Gen. V. 24. Elie, 2. Reg. II. 5. Josæ 2. Reg. XXII. 2. quæ tamen invocando necessaria Dent. IV. 7. Psal. XCI. 15. CXLV. 18. Es. LV. 6. Matth. XVIII. 19. 20. & Elias Profeta 1. Reg. XVIII. 27. ex eo demonstrat Baalitarum Deum non esse invocandum, quia non adfit præsens invocantibus. Hinc & ipse Bellarm. Lib. I. de Beat. sancti. c. XX. inquit: ad cognoscendas preces, quæ eodem tempore sunt in diversissimis locis, requiritur vera Ubiquitas. (2.) Non omnipotentes, Scriptura enim soli Deo omnipotentiam tribuit *Gen. XVII. 1. XVIII. 14. nusquam angelis & beatis Defunctis, hinc & nusquam ad eos nos remittit, ut in necessitatibus ipsorum auxilium & opem imploremus, sed unice ad Deum nos revocat Psal. L. 15. XCI. 14. Prov. XVIII. 10. (3.) non sunt Largitores beneficiorum tum spiritualium tum corporalium: Scriptura enim soli Deo assignat elargitionem beneficiorum divinatorum *Gen. XV. 1. Psal. XXXVI. 10. LXXXIV. 13. CXXI. 2. Tob. IV. 20. Job. III. 27. Rom. XI. 36. Jac. I. 17. neque unquam sanctos largitores ac distributores beneficiorum vel corporalium vel spiritualium asserit, quin potius accusat eos, qui ab alio quam à solo Deo precibus illa expetunt Jer. II. 13. (4.) non sunt præfides ac gubernatores terrenorum; solius enim Dei proprium est omnia in cœlo ac in terra gubernare, rebus humani præfidere****

præsidere, & omnium curam agere, quippe qui solus omnium est creator, hinc & conservator, gubernator & director. *Job. II. 11. Psal. VIII. v. 1. XXXIII. 13. 15. XXXVI. 7. CXLV. 15. Sap. XIV. 3. Act. XVII. 28. Col. I. v. 17. 1. Tim. IV. 10. Ebr. I. 3. 1. Pet. V. 7.* (S.) fiduciam & spem in ipsos colere locare nequimus, soli enim Deo confidendum & in ipsum solum sperandum esse docet Scriptura, unde eum vocat, spem & refugium nostrum *Psal. IX. 10. 11. XI. 1. XII. 6. XIV. 6. XVIII. 3. XXII. 5. 10. XXV. 2. XXXI. 2. XXXVII. 3. LVII. 2. LXII. 6. 7. 8. 9. LXXI. 7. LXXXVIII. 7. XCI. 2. CXP. v. 9. 10. 11. CXXX. 7. CXLIV. 1. Es. XXVI. 4. Os. XII. 6. Mich. VII. 7. 1. Pet. A. 21.* & beatos illos pronunciat, qui in Deo confidunt *Psal. II. 13. XL. v. 5. LXXXIV. 13. CXLVI. 5. Es. XL. 3. 1. Jer. XVII. 17. Nah. I. 7.* maledictos contra eos, qui quodvis aliud fiducia & spei suæ objectum statuunt, quam verum Deum *Psal. CXVIII. 8. Matth. X. 28. Luc. XVIII. 14. Job. III. 19. Psal. CXLVI. 3. Es. XXXI. 1. Jer. XVII. 5.* hinc in symbolo Apostolico profiteremur, nos credere in unum verum Deum, Patrem Filium & Spiritum S. quotquot igitur in aliud objectum spem & fiduciam suam collocant, à norma hujus Universalis Ecclesiæ symboli recedunt.

II. Lubricis hic cultus innititur fundamentis; (a.) sanctorum mediatione; cum tamen Mediator Deum inter hominesque tantum sit unus *1. Tim. II. 5.* isque Mediator noster apud Deum esse nequit, qui non est mortuus pro nobis, nec factus propitiatio pro nostris peccatis teste Paulo *Rom. VIII. 24.* & Joanne *1. Ep. II. 12.* at angeli sanctique non sunt mortui pro nobis, non facti propitiatio pro peccatis nostris *1. Cor. I. 13. E. (B.) canonizatione;* at Papa ipse qui de sua salute certus esse nequit, (nostris Adversariis ultro consentibus & profitentibus varios Papas damnatos) qui nos certos facere poterit de salute alterius? & quam quæso cononizantium Bullæ certitudinem præstant, dum innumera bullata Edicta à successoribus rescissa novimus & quidem per nova edicta bullata? novimus etiam Papaliter canonizatos paulo post Papaliter etiam excanonizatos & degradatos; vid. Heidegg. *l. c. p. 765. seq.* atque ita Romana Ecclesia cum Samaritanis adorat id quod non cognoscit *Joh. IV.* ut taceam Calendarium Romanum valde lacunosum & sanctis vacuum fore, nisi Magnates atque Principes auctoritatis suæ intercessione & mansupiorum præsertim refectione caelos multis ad Apotheosin aperuissent.

III. Aliam rationem divini cultus in V. quam N. T. esse evincit notum enim Beatos Defunctos in V. T. non potuisse adorari, quia Romanenses contendunt, animas piorum non fuisse in caelo, sed in quodam limbo in inferno, imo necdum fuisse beatas, nec eis fuisse ordinarie revelatum quid hic agebatur, adeoque non fuisse viatorum Patronos, quales dicunt esse sanctos in caelo. Ita sentiunt Bonaventura, Thomas, Durandus *Lib. IV. sent. dist. 45.*, Bellarminus *Lib. IV. de Christo c. XI. & Lib. I. de Eccl. triumph. Catechismus Rom. P. I. c. VI. qu. 6.* cum tamen uti una est Ecclesia, una fides, unus Dominus, ita quoque una religiosa invocatio.

IV. Fallax est hic cultus & incertus, nam relati in numerum sanctorum, quos vel non constat unquam existisse, quis enim non est qui divum M. Christophorum, S. Georgium Equitem, & Divam Catharinam inter fabulosa commenta aut picturas symbolicas non rejiciat? & tamen Christophori hujus picti & ficti patrocinium Angli, Galli & Germani implorarunt, ut constat ex *Missal. Salisburg.* Georgii tutelam his implorant precibus: *Hic nos salvet à peccatis, ut in caelo cum beatis possimus quiescere.* Catharinam duplici colunt festo, atque in Litanis, Missa aliisque orationibus suis eam invocant, & lac, quod pro sanguine & cervicis decollatae fluxerit Romæ in reliquis habetur. Et quis non liquido videt S. Longinum nil aliud fuisse unquam quam *λῶγχον* s. Lanceam? fabula enim, quæ recenset militem fuisse cæcum lancea sua latus Christi, cum se eorum petere existimaret, perfodientem & aliquot guttis sanguinis Christi aspersum, à quibus visum recuperavit, ut videret eum quem transfixisset, nullum aliud fundamentum nec originem aliam habet, quam à voce græca *λῶγχον* *Job. XIX. 34. coll. cum Zach. XII. 10. vid. Gisb. Vöet, de Chimericis & Utopicis Sanctis P. III. Dissp. select. p. 472. Scherz. p. 408. Chamier. Epp. Jesuit. f. m. 46.* dein sancti coluntur multi, qui infernali igne cruciantur, & vita tales nunquam, sed quidvis aliud potius fuerunt, ut sunt Pontifices illi, de quibus Baronius, Platina aliqui testantur, fuisse sacrilegos, profanos, incestuosos, negromanticos; inde tritum sub Augustini nomine fertur axioma: *multorum corpora honorantur in terris, quorum anime torquentur in gehenna.* Vid. *Wolf. Memorab. T. I. f. 885. T. II. 233. 786. 787. 955. 907. Sulp. Sev. de vita B. Mart. p. m. 469.*

V. cum ingenti blasphemia est conjunctus, quia dicunt melius esse invocare

invocare sanctos, quam ipsum Christum cum Salmerone; Et magis confidendum esse Mariæ, quam Christo, cum à Deo & eius iustitia ad Mariam detur appellatio; ut ait Bernardinus de Busto; Virginesque fatuas propterea esse exclusas, quia ad solum sponsum, & non Mariam confugerint. vid. Scherz. l. c. p. 568. Himmel de Invoc. p. 292. seq. Forbes. l. c. Lib. VII. c. II. f. 310.

VI. Ethnicus est, sicut enim Ethnici viros celebres & bene meritos referabant in numerum Divorum, ita quoque Pontificii per suam canonizationem Defunctos in numerum sanctorum ab omnibus invocandorum; sicut Ethnici præter unum summum Deum plurimos colebant mediatores, per quos ad illum sibi parabant accessum, ita quoque Pontificii per angelos & animas Defunctorum tanquam mediatores intercessionis ad Deum in precibus sibi accedendum esse statuunt; sicut Ethnici diversas Provincias diversis assignabant Patronis; contra diversos morbos diversis supplicabant Diis; diversis vitæ statibus diversos præficebant auxiliatores; Græci enim colebant Palladem, Ægyptii Osirin, Babylonii Belum, Latini Martem, Thessali Chironem, Tyrii Herculem; Literati Minervam, Musici & Medici Apollinem, Mercatores Mercurium, Bellatores Martem & Bellonam, Venatores Dianam, Fabri Vulcanum, Pastores Panam & Palem, Fures Mercurium, Amatores Venerem & Cupidinem, Puerperæ Junonem & Lucinam &c. Ventis præerat Æolus, Mari Neptunus & Venus, Montibus Oreads, Sylvis Satyri, Fauni & Napeæ, Fluviis Najades &c. Vinum curabat Bacchus, Fruges Ceres, Flores Flora, Ignem Festa &c. contra pestem invocabatur Æsculapius, contra febrem Februs &c. ita quoque Pontificii alios sanctos aliis præficiunt nationibus ac provinciis, alios aliis urbibus, alios aliis templis & sacellis, alios aliis vitæ generibus, alios aliis morbis curandis, alios aliis beneficiis conferendis, alios aliis malis avertendis. Ita veneratur Germania Martinum & Georgium Cataphractum, Hispania Jacobum, Gallia Michaëlem & Dionysium, Hungaria Ludovicum, Polonia Stanislaum, Moscovia Nicolaum, Anglia Thomam & Gregorium, Scotia Andream, Bohemia Wenceslaum, Suecia Brigitam &c. Franci colebant Chilianum, Thuringia Bonifacium, Hassi Elisabetham, Misnici Donatum, Bavari Wolfgangum, Austriaci Florianum; Carintii Rupertum, Borussia Albertum, Pomerani Othonem, Suevi Conradum &c. Magdeburgensi Episcopatu præfectus erat Mauritius,

ricius, Halberstadenſi Stephanus, Salzburgenſi Ruprechtus, Bambergenſi Henricus &c. Roma tutelares habet patronos Petrum & Paulum, Mediolanum Ambroſium, Colonia Agrippina tres Magos, Urfulam & 1000. virgines, Auguſta Vindelicorum Ulricum &c. A Nautis invocatur Nicolaus & Chriſtophorus, a Studioſis Gregorius & Catharina, a Piſtoribus Lucas, a Medicis Coſmas & Damianus, ab Jctis Ivo, a Theologis Auguſtinus & Thomas, a ſutoribus Criſpinus, a ſartoribus Gutmannus, a meretricibus Afra & Magdalena &c. contra grandinem invocabantur Joannes & Paulus, contra incendia ignis Agatha & Florianus, contra peſtem Sebastianus & Rochus, contra febrem Petronella, centra dentium dolores Apollonia, contra oculorum vitia Ottilia; anferum cura commendatur Gallo, Ovium Wendelino, Equorum Eulogio, Boum Pelagio, Porcorum Antonio &c. Echnici diviſ ſuis extruebant altaria & templa, inſtituebant illis feſta; nuncupabant vora, dedicabant imagines &c. idem in honorem ſanctorum Pontificios facere viva teſtatur praxis. Sicut Echnici alia donaria aliis offerebant Diviſ, utpote Aeſculapio gallum, Proſerpinæ bovem &c. ſic Pontificii Antonio offerunt porcum, Vito gallinas &c. hinc Ludovicus Vives ingenue fatetur; ſe non videre in multis, quod ſit diſcrimen inter eorum opinionem de ſanctis, & id quod gentiles putabant de Diis ſanctis; & vulgatus eſt in papatu verſiculus Baptiſtæ Mantuani:

Ut Martem Latii, ſic nos Te Dive Georgi.

Vid. Wolf. Memorab. T. II. f. 991.

VII. Non neceſſarius ab ipsis Pontificiis, Natale quippe, Suarezio, Zephyrino de Pace & aliis agnitus, atque hinc ab iisdem paſſim improbatus, a Caſſandro quippe, Ludovico Vive, & imprimis Eraſmo in Colloquiis paſſim, quem propterea Bellarminus Luciano comparat; ſed meminiffe debebat Bellarminus, illum hunc eſſe virum quem Leo X. dilectum ſuum ſilium vocavit in epiſtola verſioni N. T. præfixa; & qui a Luthero ita abhorruit, ut malle ſe in mille partes diſcerpi diceret, quam illius ſectæ adherere, referente Duræo; cui Sadoletus & Bembus Cardinalis in epiſtolis ad eum datis honorificum dedere teſtimonium; de quo in Cardinalium Collegium cooptando Paulus III. Pontifex proxima ante ipſius mortem anno cogitavit, ut patet ex epiſtola Bembi ad Eraſmum. Plura Adverſariorum teſtimonia collegit Gerhardus in Confefſ. Cathol. f. 505. ſuffragatur etiam noſtræ aſſertioni Jus Canonicum, ut patet ex ſumme

Reve-

Reverendi Domini Præsidis peculiari disputatione, in qua Dogmata Protestantium ex Jure Canonico comprobantur. Th. CIX. p. 132.

Antiquæ & primitivæ Ecclesiæ hunc cultum fuisse ignotum evincunt. 1. Testimonia Patrum, qui nullam non solum Invocationis sanctorum faciunt mentionem, sed & eundem improbant & damnant; v. g. Ecclesia Smyrnenfis, Justinus Martyr, Theophilus Antiochenus, Tertullianus, Cyprianus, Clemens Alexandrinus, Origenes Eusebius Casariensis, Ephrem Syrus, Basilius M. Gregorius Nyssenus, Nilus Constantinopolitanus, Chrysostomus, Lactantius, Hilarius Pictaviensis, Athanasius, Gregorius Nazianzenus, Epiphanius, Ambrosius, Cyrillus Alexandrinus, Basilius Casariensis & Seleuciensis, Hieronymus, Augustinus, Leo I. Theodoretus, quorum verba allegat Forbescius *Infruct. Hist. Theol. Lib. VII. c. 4.* 2. Nulla primis Christianismi seculis mentio erat templorum, altarium, simulacrorum, festorum, donorum &c. Divis dicaturum. 3. In publico Ecclesiæ cultu uni solique Deo hymnos cecinerunt, hinc & observatu præ ceteris dignum est, veram & sanam Antiquitatem in controversiis ac disputationibus suis contra Arianos, Divinitatem Christi constanter & præ ceteris asseruisse ac demonstrasse ab Invocatione ejusdem, sic quippe inferebant: *Nos invocamus omnes Jesum Christum, sequitur E. ipsum esse verum Deum, neque simplicem creaturam*; quæ argumentandi ratio familiaris fuit Hilario & Athanasio; hinc necessaria inferimus; quod si illo tempore invocati fuissent sancti, Arianos non sibi nec exceptioni plane plausibili defuturos fuisse regerendo: A. etiam sanctos invocari, qui tamen Deus aut Dii non essent; quam tamen exceptionem ab Arianis prolatam nemo hæctenus mortalium legit. 4. Excutiantur & expendantur omnes preces publicæ & privatæ, omnesque precum formulæ, quarum exempla ex saniore & priorum trium seculorum Antiquitate supersunt; nusquam in iis Deum per intercessionem sanctorum invocatum, minus sanctos invocatos reperiemus; imo patet potius ex iis, preces omnes ad DEVM immediate directas, nec ullius nisi unicum & ordinariam nostri solius & unici Mediatoris Jesu Christi intercessionem fuisse adhibitam. 5. Pagani Divorum cultum ante IV. Seculum Christianis nusquam objecerunt; Christi tamen hominis nati, crucifixi atque mortui; insæcutis vero post tertium seculum temporibus Divorum cultum ipsi & sæpe & acriter expronaverunt. Hinc & 6. Carolus M.

lus M. in capitulari cum CCC. Episcopis in Francofurtensi Concilio congregatis Lib. I. c. 1. ait: *non mediocris est error, cum aliud adoratur religionis cultu, quam is, qui dixit: Dominum Deum Tuum adorabis & illi soli servies.* Vid. Heidegg. l. c. 768. 779. Dall. de Cultu Religioso Lib. III. Ad testimonia P. P. quæ Natalis magno numero allegat ob chartæ angustiam hæc pauca tantum rehero.

I. Allata priora Cypriani & Origenis testimonia evincunt saltem in genere sanctos pro Ecclesia Deum interpellare quod ultro concedimus, ab hac vero interpellatione generali ad cultum eorum religiosum n. v. c.

II. Adducit locum ex Homil. I. Origenis in Ezechielem: *Omnia Angelis plena sunt. Veni Angele suscipe sermone conversum ab errore pristino &c.* & mox ad legitimam duplicem Dallæi responsionem: vel esse Apostrophæ ab aliena manu insertam, vel Apostrophæ Rhetoricam, frigide excipit: ad primam, Hieronymi fidem non esse in dubium vocandam in versione Origenis; ad alteram, futilem esse exceptionem invocationem esse Rhetoricam cum ita etiam Arriani & Macedoniani excipere potuissent in locis Patrum, ubi invocatio continetur Filii s. Spiritus S. R. I. miseram esse exceptionem: Hieronymi fidem in versione non esse in dubium vocandam, E. hic paragraphus ab aliena manu assui non potuit, quod tamen factis aperte docuit ex diversitate styli laudatus Dallæus. Dein sint ex hypothesi Natalis ipsa Origenis verba; notum est nos Origenis consensum cum doctrina nostra non affectare, cum ipse sibi plerumque non constet, & ea quoque quæ vere scripsit tropologiis & allegoriis ita obscuraverit, ut ænigmata potius quam planas sententias proposuisse videatur. vid. Huls. Patrol. p. 898. seq. quod vero porro infert Apostrophæ in citato hoc testimonio non relinqui locum ex modo allegata ratione R. Patres IV. Seculi non ex Antecessorum scriptis contra Arrianos & Macedonianos divinitatem Filii & Sp. S. sed Scriptura S. potius confirmarunt; deinde non nudæ leguntur apud Antiquos Patres ad Filium & Sp. S. Apostrophæ, sed ea quoque attributa ipsis adscribunt, quæ non in nudum hominem vel creaturam, sed ipsum Deum cadunt.

III. Producit cum Bellarmino & Gregorio de Valentia locum ex Euseb. Præp. Evang. Lib. XIII. c. XI. cujus verba græca hæc leguntur in editione Parisensi 1544. p. 388. Ὁ Θεὸς καὶ ὁ Πᾶν τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐθελοῦν ἡμῶν παρῆναι, καὶ τὰς ἰουχὰς ἐξ ἑαυτῆς ποιῆσαι τὴν πάντα τὰς μακαρίας αὐ-

των ψυχῶν αὐτῶν ἐυλόγως, καὶ τῶν ὑφ' ἡμῶν γιγνομένων. At in his verbis ne syllaba quidem invocationem sanctorum poscit. Conveniebant quippe Christiani in Martyrum locis & apud memorias eorum vota Deo offerrebant, ac honorabant animas Martyrum dilectione & honorifica recordatione Deo de victoriis illorum gratias agentes, & seipsos ad constantiam adhortantes. Hinc Augustinus etiam duodecim jamjam secula huic objectioni occurrit & fecit satis in variis librorum suorum de C. D. locis, ubi gentibus respondet & ostendit, quod licet Christiani ad sepulcra Martyrum sive in Cœmeteriis adorarent & precarentur, ibi tamen neminem nisi Deum solum adorasse & orasse. *Lib. VIII. c. XXVII. Honoramus, inquit, sane memorias eorum tanquam sanctorum hominum Dei &c. nec tamen nos eisdem Martyribus, templa, sacerdotia, sacra, & sacrificia constituimus: quoniam non ipsi sed Deus eorum nobis est Deus. Quis audivit aliquando fidelium stantem sacerdotem ad altare etiam super sanctum corpus Martyris ad Dei honorem cultumque constructum dicere in precibus: Offero Tibi sacrificium Petre vel Paule, vel Cypriane, cum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines & Martyres fecit, & sanctis suis Angelis caelesti honore sociavit. Et Lib. XXII. c. X. Nos autem Martyribus nostris non templa sicut Diis, sed memorias sicut hominibus mortuis fabricamus, nec ibi erigimus altaria, in quibus sacrificemus Martyribus; sed uni Deo & Martyrum & nostro sacrificium immolamus.*

IV. Neque probat quod probare deberet locus ex Euseb. H. E. Lib. VI. c. 5. allatus; ibi enim neque vola neque vestigium invocantis aut invocati adparet; sed evincit saltem: Sanctos precari & intercedere pro nobis in cœlis, quod ad quæstionis rhombum & nodum nihil facit.

V. Quæ ex Basilio M. Gregorio Nysseno & Nazianzeno & Ambrosio afferuntur testimonia, sciant illa apostrophis & compellationibus Rhetoricis, quas ipsis affectus vehementia expressit more Oratorum, qui tropos & figuras ad permovendum adhibent, hinc non trahenda illa professio in cultus ordinarii exemplum, quod ipsum docet hyperbolica apostrophe Gregorii Nazianzeni ad sororem Gorgoniam *Orat. XI. in laudem sororis Gorgonia: quod si tibi rerum nostrarum cura sit, & hoc præmii sanctis animabus a Deo contingat, ut talia sentiant.*

VI. Ad reliqua Natalis & aliorum Adversariorum ex P. P. pro lata testimonia regerimus. I. Confundere ipsos sæpius adorationem cum

cum honore. 2. Falsò concludere a cultu dilectionis ad cultum severitatis. 3. Hyperbolicum apud quosdam Patres familiare esse docendi genus, quo aliud dicitur, aliud significatur. 4. Incautas & improprias loquendi formulas excidisse quandoq; Patribus contra ipsorum receptam doctrinam, quæ durioræ locutiones hinc explicandæ sunt ex aliis locis, in quibus ex professo differunt secundum tenorem publicæ doctrinæ. 5. Collatio pugnantium inter se locorum minime negligenda; sæpe enim unus & idem Pater in diversis locis videtur pugnantiæ dicere, idque vel ideo, quod nihil tali opinanti temere exciderunt, vel quòd in uno loco non æque ex professo rem ac in altero tractavit; cujus exemplum occurrit in Ambrosio; is enim *Lib. III. de Sp. S. c. 12. & Lib. V. fidei c. 1.* docet *solum Deum adorandum exclusa Virginis adoratione*, & id confirmat refutatis oppositis erroribus; nihilominus in *Libris de Viduis & sermonibus de sanctis* contraria occurrit doctrina sine confirmatione: non est sumendum iudicium, quod cum aliis perperam facit Natalis de Ambrosii doctrina ex istis Opusculis, quæ ipsi sine fundamento attribuuntur, sed vel exponenda sunt secundum alia loca orthodoxa, vel errores sunt ex incoGITANTIA orti, vel omnino non sunt Ambrosii scripta aut ab aliis corrupta & depravata. 6. Paganorum criminatio distinguenda a fidelium confessione & doctrina. 7. Parexegetin sæpius committunt Adversarii locorum, quorum sæpius alia quam citantis mens est. 8. Falsa sæpius allegatio. 9. Ex miraculis & visionibus s. veris s. falsis male construitur veritas illius dogmatis, quod Scripturæ repugnat, qua de re elegans extat dissertatio Synodi Francofurtensis & Caroli M. in *opere Capitulari Lib. III. c. 25.* 10. Error qui in unius vel alterius Patris monumentis est receptus male venditur pro catholicæ Antiquitatis puriore doctrina. Homines enim fuere Patres, nec aliam quam nos habuerunt promissionem Sp. soli Amnuenses Sp. S. Θεός υιός οί, ideoque & illi soli infallibiles; hinc Vincentius Lirinensis recte monet: *paucorum errori preferendum esse multorum in Veritate consensum* vid. Broehm. *Lychn. Verit. P. I. Forbes. l. c. Lib. VII. c. 5. Valck. l. c. c. XII.*

Tandem per hanc rimam Natalis cum aliis elabi se posse confidit, afferendo: *Invocationem esse utilem ac licitam Sanctorum hic mortalem vitam agentium ex confessione Protestantium; E. potius sanctorum Triumphantium.* 11. *Invocationem sanctorum virorum nunquam*

concessimus, mendacium igitur mendacio probas, quamquam mutuas preces inculcemus, at ab his *allogas* elicitur invocatio sanctorum Defunctorum; nam mutuas preces divino nituntur *praecepto*, *1. Tim. II. vs. 1. Jac. V. 6. & promissionibus* gaudent *Gen. XX. 7. Job. XLII. 8. exemplis* constant Abraham pro Sodomitis. *Gen. XVIII.* & Pauli pro sociis in navi *Act. XVII.* invocationem vero nihil tale habere supra insinuavimus. Vid. *Hutt. in A. C. disp. XXIV. p. 721.*

Nunc ad Lipsanolatiam, quae aequae ac Hagiolatria caret & divino mandato & promisso sanctorum exemplo. De mandato res clara, praeceptum enim Dei non modo contrarium extat de non adorandis Defunctis, sed ipse Deus corpus Moysi cavendae idololatriae causa occultavit, & Zelum Hiskiae comminuentis serpentem aneum laudavit; & ibi certe non invenies promissum, ubi maledictionem creaturarum adoratores ferit. Praxin sanctorum quod atinet, nullum extat exemplum in Scripturis V. & N. T. alicujus aut adorati corporis, aut rei miraculosa virtute praeditae s. essent fontes, seu ossa Prophetarum, s. vestimenta Christi & ejus generis infinita alia. Pharisaicus potius est hic cultus, sicut enim Pharisaeos sepulchra Prophetarum aedificantes Christus accusat *Matth. XXIII. 27.* quod exornaverint sepulchra sanctorum, atque eo ipso professi fuerint se esse socios eorum, qui Profetas occiderint *Matth. XXIII. 29. Luc. X. 48.* ita Pontificii pariter reliquias sanctorum religiose colendo in crimen Pharisaei incurrunt. Excipit Natalis cum Bellarmino: *Christum in Judaeis non redarguere, quod Profetas monumenta erigerent, vel jam erecta exornarent, sed quod ex hypocriti agerent rem alioqui piam & bonam, ac majores interim suos imitantur, qui Profetas suos occiderant, non Profetas ipsos, quorum monumenta exornabant.* Utrumque Christum in Judaeis reprehendisse, quod partem cultus divini in externis ceremoniis constituerent, suo se satis persunctorum officio existimantes si phylacteria dilatarent, sepulchra Profetarum aedificarent ac monumenta Justorum ornarent &c. vero & interiore Dei timore vera poenitentia ac fide &c. in cordibus interrim penitus destituti, & quod crudelitatem Profeticidarum imitarentur, vitae Christi & sanctorum ejus insidias fruendo, cura tamen eandem cum Profetis doctrinam & confessionem illi amplecterentur; quod ipsum Pontificii jure ac merito obijcimus, qui non postremam partem cultus divini in externis ceremoniis & sic etiam in cultu reliquiarum statuunt, de interioris hominis cultura interim parum solliciti, & quod crudelitatem adversus eos exercent, qui eandem cum illis fidem, quorum reliquias colunt, profitentur. Argumentis ex scriptura S. petitis his lipsanolatiam palliare studet Natalis.

I. Ex Sir. XLIX. 17. 1. hic liber non est Canonicus. 2. Versio Vulgata à textu Originali, qui græcus est, abit, rectius enim τὸ ἐπι-
σκέπασθαι ita vertimus: *Et ossa ejus asservata Et aliquo operimento munita sunt.* At ab asservatione ossium ad religiosam illorum venerationem consequentia nulla. Gratis stringit Natalis hoc argumentum ex Exod. XIII. exemplo Moïsi transferentis ossa Josephi ex Ægypto; Josephi enim translationis ossium finis non legitur fuisse religiosa adoratio, sed mandati Josephi impletio Gen. L. 25. quo cum reliquis Patriarchis fidem suam erga Dei promissiones de terra Canaan hæreditario jure possidenda & Messia in nascituro testificari voluit. Heidegg. l.c. p. 846.

II. argumentari ex 2. Reg. XIII. Et XXIII. 1. ab honore ad religiosam adorationem ἀναδύνας argumentari Pontificios; honorandi etiam Parentes & Magistratus, at propterea non adorandi. 2. A Resuscitatione miraculosa ossium ad eorundem religiosum cultum non procedit argumentatio, siquidem non eo fine fuerunt ossa Elisæi resuscitata ut adorarentur, neque enim vel ante illud miraculum religiosæ adorationis Ergo ad sepulcrum Elisæi concursus s. peregrinatio instituta fuit, neque post editum miraculum Elisæi ossa è sepulchro eruta, spectanda hominibus proposita & opis impetrandæ causa adorata sed in suo loco relicta sunt usque ad resurrectionis universalis diem. Neque ordinaria hæc erat virtus, nec istis reliquiis inhærebat, alias semper eundem produxissent effectum, & omnium Profetarum ossa, quod falsum, eandem habuissent virtutem. Porro Josias ossa Profetæ asser-
 vavit non ut superstitionis fomenta, sed piæ memoriæ monumenta; hinc ipsos potius hoc oraculum jugulat, non enim Israëlita leguntur ad illas reliquias peregrinationes & cultus instituisse, aut opis impetrandæ gratia, ut loquitur Concilium Tridentinum, ad eas confugisse. Neque quicquam Pontificios juvat Sir. XLVIII, 15. ubi corpus mortuum *Elise dicitur profetasse*, evincit enim saltem confirmationem vaticiniorum Elisæi, de religioso ossium ac reliquiarum cultu nihil legitur. vid. Chemnit. l.c. p. IV. f. 3. 4.

III. Es. XI. 10. sepulcrum Christi gloriosum prædicatur. 1. in textu authentico non extat sepulchrum ejus sed *קברו* requies ejus, hinc LXX. per ἀνάπαυσιν interpretati sunt, quod multo latius patet quam sepulcrum, quicquid enim mortem Christi ac laborem ejus in cruce secutum est, fuit gloria i. e. gloriosum. Ita gloriosa ejus mors, sepultura, ad inferos descensus, resurrectio, adscensio, & ad dextram Dei exaltatio, imo gloriosum est ejus regnum in omnes gentes propagatum Ebr. II. 9. 2. Non incommode referri potest ad Ecclesiam ex gentibus collectam, in qua Christus habitat & requiescit Psal. CXXXII. 14. quæ

gloriosa est non celebritate mundana & terrestri sed claritate spirituali ac coelesti. 3. Gloria sepulcri non consistit in supersticiosa fascium sepulcralium veneratione vel in peregrinatione ad illud opinione cultus suscepta, sed in fidei mortis, sepulturæ ac resurrectionis Dominicæ commemoratione, certe si gloria sepulcri Dominici in externo & supersticioso illo honore consisteret, Apostoli & viri Apostolici illum minime prætermisissent, nec Deus sub Turcarum potestatem locum sepulcri redigi passus fuisset.

IV. *Matth. IX. ubi hemorrhoiſſa ſolam ſimbriam Chriſti tangens ſanata legitur.* 1. A ſimbria Chriſti vivi ad reliquias deſunctorum imbecillis & exanimis ducitur conſequentia. 2. Aliud eſt tangere, aliud adorare, tetigiſſe concedimus, adorariſſe negamus. 3. Non in ipſam ſimbriam veſtimenti, ſed in Chriſtum collocavit ſuam fiduciam, hinc Athanaſius: *Mulier illa, qua Chriſti ſimbriam tetigit, non in ſimbria, ſed in ejus, qui toga veſtitus erat & cujus erat ſimbria, inviſibili potentia ſpem ſuam comperta eſt collocariſſe, unde Chriſtus dicit: Fides tua te ſalvam fecit.* Neque enim ſimbria in ſe & per ſe vim ac efficaciam illam ſanandi *επεργητικῆν* habuit, ſed aſſumta Chriſti caro ſimbria veſtita & amicta, cum non ex ſimbria, ſed *ἐξ αὐτῆς καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς* virtus illa dicatur exiſſe *Luc. VI. 19.* cumque Chriſtus *ἐξ αὐτῆς καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς* virtutem exiſſe aſſerat *Marc. V. 30. Luc. VIII. 46.* Unde etiam contractus fide deſtitutus non obtinuit a Chriſto ſanitatē vel aliud beneficium *Marc. V. 31. Luc. VIII. 45.* hinc 4. nullus Patrum hocce miraculum ad Reliquiarum cultum accommodavit. Athanaſius *contra Arianos* ad vivificam Chriſti virtutem probandam applicat; Cyrillus per veſtem intelligit carnem Chriſti, ita quoque Ambroſius & Chryſoſtomus.

V. Producit exemplum *Petri Act. V. & Pauli Act. XIX. quorum umbra & ſudaria agrotos ſanarunt.* R. I. Herba, Medici, Chirurghi morbos ſanant, Ergone religioſe colendi? 2. Sanatio illa non proceſſit a virtute Apoſtolica inhaerente, multo minus ab illorum veſtibus aut umbra, ſed teſtati ſunt fideles hoc pacto ardentem ſuam fidem, cui Deus conceſſit ſuam gratiam & virtutem; ut doceret partim ſibi placere fidem licet rudiore & multa ignorantia perſuſam, qualis erat horum primorum Chriſtianorum nondum clarā & diſtinctā noticiā Evangelicæ doctrinæ habentium, partim beneficiorum ſuorum eſſe liberum diſpen-

dispensatorem, qui sine mediis præter media & supra media agit, quoties ipsi placet, hinc vis illa sanandi per res istas naturales non fuit perpetua, sed semel tactæ fimbriæ & umbræ Petri ac sudariorum Pauli vis cessavit. Fuerunt igitur hæc extraordinariæ curationis symbola; sed ut propter hoc symbolicum officium adorarentur nec mandarunt Apostoll nec a quoquam præstitum constat. Et qui Petrus, qui noluit adorari vivus a Cornelio, jubere potuit adorationem sui cadaveris? vel pasurus fuisset, ut coram umbra sua vel semicinâis ad ejus essentiam ne quidem pertinentibus homines procumberent venerabundi?

Conqueritur quidem Natalls cum Bellarmino Pontificiis nos inferre injurias cum reliquias non adorent, sed saltem venerentur & flexis quandoque genibus colant. R. I. Aliud evincere ipsam aliorum Doctorum confessionem, qui candidè & aperte docent: *Reliquias sanctorum sive fuerint partes ipsorum, ut ossa, carnes & cineres, sive res alie, quæ ipsos tetigerunt, vel ad ipsos pertineant, adorandas esse, quæ verba sunt Vasquezii in 3. Tho. quæst. 33. disp. 112. & disp. 113. cinetoria & sudaria Pauli, ait, adorationis cultu fuisse veneranda.* Valdensis ex Damasceno statuit non modo lignum crucis Domini, sed etiam sepulcrum, præsepe, clavos, lanceam, vestes, Sion & Golgotha loca esse adoranda, & eos veluti hæreticos refutat, qui Deum quidem in his rebus aut locis adorari concedunt, res vero ipsas vel loca adoranda negant. Nec aliter loqui Jansenistas, patet ex responso ab ipsis dato super miraculis, quæ edita ferebantur a sancta spina apud Ecclesiam Portus Regii, ubi vindicantes ea ab obtrætorum calumniis non semel dicunt: *sacram illam spinam, quam ex corona Domini spinea decerptam jactitant, adorari; & magnam mortalium catervam adire Ecclesiam illam sicut ad spinam adorandam. Et sanctas Anoniales cum profunda veneratione spinam Dominica corona adorare.* Et sic passim loquuntur. Huc quoque pertinet auctoritas Concilii II. Nicæni, cujus hæc sunt verba: *Ossa, cineres, pannos, sanguinem, sepulcra denique adorantes, illis tamen non sacrificamus.* Baronius ad A. C. 821. S. XIV. dicit: *Se a Clemente VIII. missum, ut exploraret & adoraret venerandum Cecilia corpus.* Et Catechesis Tridentina in tertium præceptum, quod ipsis est secundum, probat juramentum per reliquias, quod esse religionis actum nemo negare potest. 2. Aliud velle praxin, dum in reliquias spem salutis, & impetrandæ gratiæ, & remissionis peccatorum fiduciam

ciam collocant, quod suadent Thomas, Gabriel Biel, Gregorius de Valentia, Concilium Tridentinum & ipse Bellarminus. Imo in *Processionali Cadurcorum*, qui sunt Gallia Aquitanicæ populi, sudarium Christi invocatum fuit his verbis: *Sancte sudari ora pro nobis. Sudarium Christi liberet nos a peste & morte tristi*, quin & Joannes XXII. Papa orationem illam ante sudarium Christi recitantibus decem millium dierum indulgentias concessit. Judicet nunc Natalis ipse, quis mendacii sit arguendus? 3. Quomodoocunque vocare libeat cultum illum s. adorationem, quod candidius & rei plane consentaneum, s. venerationem, quod tanquam commodius ad obumbrandam cultus istius turpitudinem, parum refert, modo constet esse cultum religiosum, quod discrete fatetur Natalis, qui defertur creaturis rebusque corporeis & inanimatis, quod nemo non videt esse crassissimam idololatriam. 4. Si saltem honorem reliquiis sanctorum vindicat, frustra contra Dallæum de Cultu religioso (quem librum insaufum & impium opus mentitur) militat, cum illum Dallæus non neget, sed potius asserat, atque omnibus commendet. *l. c. Lib. IV. c. I.* vid. Turret. *de necessaria secessione ab Ecclesia Romana Disp. III. §. 36. seq.* Himmel. *de Invocat. P. II. Class. III. cap. 3.*

Rationibus hunc cultum inprimis sequentibus impugnamus. 1. Est praposterus, quicquid enim corporibus vivis denegatur, cadaveribus inique vindicatur. 2. Idololatricus, cum contra verbum Dei suscipiatur, & vim sanandi, ac salvandi soli Deo propriam, ossibus aridis, demortuorum sepulcris, vestium laciniis & reliquis quisquiliis, imo sæpius pecorum pecudumque latronum & furum exuviis adscribat. 3. Gentilis est, apud gentiles enim usitatum fuit corpora præstantium virorum in loco ignobili condita ad nobiliora monumenta magna pompa ac solennitate transferre, ut ostendit historia de translatione cinerum Demetrii ex Syria in Græciam a filio Antigono regia plane pompa instituta, quam describunt Volaterranus & Sabellicus. Plutarchus in *Theseo & Cymone* describit pompam, qua ossa Thesei post annos 400. ex insula Scyro Athenas fuere translata, ac si ipse Theseus in urbem redisset: quæ omnia amice conspirant cum moderno Pontificiorum reliquiarum cultu. 4. Ludicrus quandoque est & ridiculus, dum tales ostendunt reliquias, quæ cachinnum potius quam devotionem excitant; ita asserunt Josephi halicæ exceptum eo tempore, quo tanquam faber ligna, anhelans, se-

cabat

cabat in phiala prope Blesis in vico cui nomen Courchiverini: porro forum campanarum Hierosolymitanarum, unam ex pennis, quæ Angeli Gabrielis alis excidit; parvulū & eximiolū Archangeli Michaëlis pugionem, quo Draconem diabolū confecit. Georgius Schererus celebris olim Jesuita ipse fatetur in *Postill. Conc. Dom. XXIV. Trin.* sibi notum esse quendam, qui adferre non erubescat: *se nonnihil habere de oleo ex lampadibus quinque virginum prudentium; & alium qui particulam jactavit vexilli, quod Christus gestavit infernum expugnavit; imo alium qui dentem animæ in purgatorio sudantis ostenderit.* Et hujus furfuris quoque est columna illa super qua Gallus ἐφωγγε, quæ etiamnum Romæ, uti refert Hermanus Bavinck *Lipsanographus Romanus*, at quis Evangelistarum, quis Patrum, quis Historicorum Ecclesiasticorum adseruit unquam, gallum illū eolumnæ insedisit cum cantasset? nihilominus hanc eolumnam devote Romanenses colunt & adorant, ut ait idem Bavinck. 5. Ipsi quandoque Pontificiis contrarius, v. g. ossa Joannis Baptistæ plurimis in locis ostenduntur, quæ tamen, uti Gabriel Bisciola Epitomator Baronii asserit, infamis illius Apostatæ Juliani jussu igni fuere absūta & cineres eorum passim dispersa, imo Durandus & Montevillanus uterque Pontificius solum digitorum indicem a flammis indemnem s. immunem perstitisse asseverant. Calceos Joannis Parisiis ostendi ait Wolfius; quomodo vero conciliari cum Parisiensibus poterit Xavier, qui scribit Joannem Baptistam pedibus nudum incessisse; & hoc sane austeræ Joannis vitæ convenit, convenit etiam eremo, (qualem sibi Papæi fingunt) quippe in qua nulli sutores erant, ut ibidem additur; aut E. Xavier mentitur, aut Clerici Parisenses, nisi dicere velint: Joannem festis duntaxat diebus non vero profestis usum calceis fuisse, porro Romani venerantur præsepe ligneum Servatoris, quod tamen Baronius magnum Ecclesiæ Pontificiæ Lumen ac Decus in *præfatione Annal.* in rupe excisum fuisse docet; sed quis conciliabit hæc duo *ἀντιφάσιχα*? præsepe sc. in rupe excisum & tamen ligneum esse; at fortasse in Judæa fuerunt olim rupes lignæ? 6. Est absurdus; dum ea quoque inter reliquias numerantur, in quibus nihil sanctitatis concipi potest; e. g. Laqueus quo Judas se ipsum suffocavit, pendet in quadam columna Romæ in Ecclesiâ S. Petri, de quo *conciones Theologica Viennenses, Anno 1430. publici juris factæ*, ita fabulantur: *Der Strick oder das Seil/dar an sich Judas erhengte/ist zu Rom in S. Peters Münster/und ist gar ein*

ein großes Seil/ich hab es dick gesehen; in da der Strick gehendet war da stoch Marien gemahlet Bild von der Wand an ein ander Wand. Das sagt man zu Rom für eine Wahrheit. Quid sanctitatis esse potest in tesseriis militum, quibus usoseos Papæorum Doctores nugantur, dum fortiti fuere vestes Christi? eas tamen ostentant Papæ; etenim altera Treviris, altera in Hispania in templo Salvatoris velut sacrosancta res adser- vatur, ait *Liber de exuviis & spoliis & reliquiis sanctorum* apud Wolf- um in *Lectionibus Memorabilibus*. Quid sanctitatis esse credamus in tri- ginta argenteis, quos nec Christus tetigit, nec sanctus aliquis Apostolus, sed Judas & Judæi? at eos tamen modo citatæ conciones *Viennenses* post Christi passionem toto orbe dispersos & sanctis adnumeratos reliquiis esse contendunt. Quid sanctitatis esse putemus in cauda asinæ, cui insedit Sal- vator? nec enim caudæ insedisse creditur sed dorso; illam nihilominus in- ter sanctas reliquias ostendunt Genuæ, quemadmodum modo allegatus *liber de spoliis* testatur. Quid sanctitatis inesse arbitremur forcipii, qua cla- vi crucis Dominicæ extracti fuerunt? at refert Gonzaga apud B. Dorsche- um in *Dissert. de Tunica Christi inconsutis, in provincia S. Antonii inter sacras reliquias alias etiam ostentari aliquid de forcipe illa, qua non cor- pus Christi, sed clavi tacti fuere*. Numerant porro inter reliquias coronam Christi spineam, scuticam qua flagellatus est, lanceam qua corpus in cruce ejus perfossam, clavos quibus cruci affixus est &c. iisque religiosum cul- tum deferunt; at hæc instrumenta sunt crudelitatis, quæ Christi corpori injuriâ intulere, si autem sunt religioso cultu veneranda ob sanctissimi cor- poris Christi contactum uti loquuntur, cur non Judam quoque, milites, crucifixores venerantur, qui itidem corpus illud sanctissimum tetigere. 7. Est incertissimus; de reliquiarum enim verarum distinctione à falsis non- dum inter ipsos Pontificios convenit. Litigant inter se tot sæpe urbes de iisdem reliquiis, quas singulis persuasum, se habere, negantibus ceteris, ut mirum sit Papam in fallibili illa assistentia Sp. S. verû à falso non dijudi- care, & contentioniis gravioris flammam extinguere. Uhus dignus Index Joannis Vesontii est, Tholosæ est, Lugduni est, Florentiæ est, apud Bitu- rige est, & prope Maseum in ædibus Johannis Fortuiti est, ceu Wolfius commemorat; sex itaque digitos indices in una dextra habuit Joannes, quin septem si addamus illum quem Baronius in Insulam Melitem trans- latum dicit, imo octo si adjiciamus & illum, quem Halla nobilissima Sa- xoniæ

xonia civitas, nobilissimique salis puerpera ante exutum Dei benignitate
 Papisimum in æde Mauritiana ostentabet aureo inclusum sacrario, ut pa-
 tet ex *descriptione reliquiarum Hallensum Anno 1310. XX. Halle excusa* &
 octo digitis hinc indicibus adde pollicem & reliquos tres digitos, & habe-
 bis dextram Baptistæ duodecim digitorum; monstrator proin exitit Jo-
 annes, quam ille, cujus mentio 2. Sam. XXI. 20. De corporibus Mago-
 rum, qui recentere natum Christum adorarunt, tot fere in Papatu certant
 urbes, quot olim de patria Homeri, Bonus & pauper Lazarus, ut alter Ge-
 ryon tria habet corpora, unum enim Massiliæ, alterum Augustoduni, ter-
 tium super Avalonæ ostenditur. Colonia & Glastonium in Anglia digladiantur
 super corpore S. Ursulæ, quod in binis pariter illis locis reperitur. S. Hip-
 polyti corpus Romani & Austriaci sibi vindicant &c. Trevis & Roma ja-
 stant tunicam Christi incoisutilem. Calvinus in *tr. de Papisarum reli-
 quiis*, quem Jacobus Eisenberg in linguam vernaculam transtulit numerat
 14. clavos crucis Christi passim monstrari solitos; titulum cruci Servato-
 ris impositum arrogant sibi Tolosani & Romani; *fragmenta ipsa crucis*
 vero, inquit Erasmus, *in acervum si redigantur, vix una navis oneraria*
vehat, hinc necessum est eam in immensum excrevisse postmodum, quod
 etsi ridiculum, divina tamen omnipotentia factum, non erubescunt sa-
 cerdotes cœcæ plebi persuadere. 8. Mille fraudibus & imposturis est ob-
 noxius; ita Genevæ ante lucis ortum pro Antonii brachio cives de oscula-
 ti fuerunt cervinum membrum, ut refert Spanhemius in *Geneva restituta*;
 & præter alia infinita exempla, faceram in hanc rem recitat historiam
 B. Heerbrandus Academiæ Patriæ celebris olim Professor Theologus in
 T. II. *Disp. Theol. disp. LXVII. de multiplici Papatus idolomania*, cujus ver-
 ba hæc sunt: *Fuit ante annos circiter nonaginta Rotenburgi ad Nicrum*
sacrificulus quidam vulgo, et ex cognomine Pfaff Jsele dictus, homo in-
geniosus, qui, cum Romam sive religionis sive alia de causa sese contulisset,
factus est Pontificis Romani Indulgentiarius. Rediit itaque in patriam re-
liquiis instructus penna ex Archangeli Michaelis ala, cujus virtutes, ut su-
it disertus, mirifice commendavit, ut merces suas extruderet, quastum-
que inde faceret maximum. Accidit autem, ut quodam Sabbatho vespe-
ri diverteret Altingæ, qui est pagus non procul Tubinga distans; ubi cum
genio indulgeret liberius, negligentius suas reliquias custodire cepit, vino
magis deditus quam sacro. Factum est itaque, ut ex theca reliquiarum sacra-

*surriperentur. Mane postquam surrexisset sacrificulus, requirens suas reliquias, quo merces suas exponere & populo ostentare posset, sublatas esse videt. Nil igitur cunctatus, nec dissimulans, quod hospitem esse consciam judicaret, recta instabulum descendit, eque proximo praesepi paucillum feni adripuit, suaeque inculsit theca; haec mea, inquit, sunt reliquiae. Quod cum hospitem vidisset, videre illas reliquias cepit; Atqui, inquit ille, jam in templo, sacris modo intersis, osculaboris. Quod cum facturam se pernegaret, indulgentiarum pactus est symbolum. Finita concione impostor pro more reliquiarum suarum virtutes divinas prope modum coram populo nimis credulo deprecare capit: esse se. Fœnum illud super quo Christus recens natus in praesepi Bethlehemitico recubuerit, tantasque habere virtutes inter reliquias alias, ut qui eas exosculetur, eodem anno a peste, quæ tum passim in Ducatu grassabatur, esset immunis. Præterea arcere etiam omnes adulteros & adulteras, ut accedere non possint, nec illas exosculari. Hospitem imposturarum conscia diu cunctata, quod de lucello aliquid decederet, tandem de sumtu maluit quam de fama periclitari, quod de pudicitia alius suspecta esset. Accessit itaque postremo loco, sui stabuli reliquias exosculans; cui sacerdos submissa voce en Advenis! dixit. Hoc modo laudatus Heerbrandus. Plura hujus furfuris exempla collegit Rivetus T. III. f. 125. conf. Wolf. Memorab. T. II. f. 232. seq. 785. seq. Mitternacht Dissert. hist. dissert. II. III. IV. Valck. l. c. §. XIV. p. 292. hinc & 9. passim ab ipsis Pontificiis improbatum impitimus Cassandro Art. XXI. consult. qui post notatos multos abusus & imposturas, quæ tempore Basilii incipiebant irrepere, de reliquiarum nundinatione ita: Cum igitur, inquit, vera & corrupta reliquiae, præsertim in his provinciis per pauca sint, & multæ ex iis quæ ostentantur, non temere suspecta haberi possint, atque illarum frequentatio non multum pietati, plurimum vero superstitioni & questui serviat, multo consultius videtur, ut ab omni reliquiarum ostentatione abstineatur, & populus veras sanctorum reliquias colendas i. e. ad exempla sanctitatis quæ in scripturis vel ab ipsis Apostolis vel de ipsis extant imitanda provocetur. Imo ipsum Jus Canonicum nobis suffragatur, quod *Caus. XXII. Quæst. I. l. 9.* pronunciat: Clericum per creaturas jurantem acerrime objurandum c. 10. *ibid si quis per creaturas juraverit, acerrime castigetur.* & c. 16. ait: jurare per creaturas malum est, quia à Deo prohibitum est, quod tamen Catechesis Tridentina, ut supra ostendimus, probat.*

Restat

Restat adhuc probare ignotam fuisse Lipsanolatriam Antiquitati, quod pater 1. quia Martyrum & sanctorum corpora diligentissime sepeliverunt primi Christiani, nunquam id facturi, si eorum corpora adoranda putassent; hinc Antonius apud Athanasium in ejus vita eos, qui Martyres non humarent, sed apud se in lectis fervarent, gravissime objurgavit. 2. Vetusissimi trium primorum seculorum Christiani, nequidem Divos coluerunt, quorum esse dicuntur reliquiae. 3. Talis cultus nulla in Vetusissimorum Theologorum mentio occurrit, ne in iis quidem locis, quibus, ille si obtinisset, non modo opportune sed pene etiam necessario dicendus erat. 4. Patres res mutas & anima carentes adorari non modo nefas sed & stultum ac ridiculum esse contendunt in suis adversus paganos disputationibus, eosque irrident ea colentas, quae custodiuntur ab hominibus, quaeque & hominum, & ignis, & imbrum, & aliis naturae injuriis obnoxia sunt, & quae denique oppignerare licet, quae omnia in reliquias cadunt. 5. Et reliquiarum cultum Nostris Pagani post annum quidem CCC. exprobrarunt, ante id vero tempus nunquam obsecrunt: Cultus igitur hic sequentibus demum seculis successive fuit introductus; primo coepit ad sepulcra Martyrum coetus Ecclesiastici celebrari & quidem die passionis eorum, ad solem nitatem eorum celebrandam & imitationem excitandam, Progressu temporis sub Constantino M. effossiones & translationes reliquiarum ex sepulcris obscurioribus ad celebriora fieri coeperunt, quod quidem bona intentione factum, ut nempe gentilibus, qui etiam clarorum virorum corpora magna solemnitate ad clariora monumenta transferre solebant, commendabiliorem redderent religionem Christianam, postea morem sepeliendi Martyrum corpora excepit nova ratio condendi *λείψανα* sub altaribus, cujus nullum Ambrosio exemplum antiquius, nec potior ratio occurrit, nisi locum delectum in majorem honorem sanctorum fuisse, aut si conjecturis locus: Veteres existimasse orta persecutione sub altaribus tyrannorum furori elapsi securius mansura *λείψανα*; huic vero consuetudini etsi primae simplicitati postponendae nil ante Damascenium religiosi cultus admixtum fuisse ex Ambrosio, Hieronymo & aliis Patribus coevis discimus. Nulla itaque prius ante Damasceni tempora extitit *λείψανοθησκεία*, eo autem florente atque Orientem illustrante, abiit veneratio reliquiarum in adorationem.

Primum ex Antiquitate testimonium Natalis adducit ex *epistola Encyclica*

alica Smyrnenſis Eccleſiæ de Martyrio S. Polycarpi, quæ extat apud Euſebium H. E. Lib. IV. c. 15. ſed fruſtra, teſtimonium enim hoc nihil aliud probat, quam loca Chriſtianos, quibus inſignium Martyrum reliquiæ humatæ erant, mature frequentaffe non ob religioſum reliquiarum cultum; ſed tum ob memoriã eorum, qui certarunt, tum ad futurorum exercitationem & præparationem, quod neque nos neque Dalæum ferit, gratis itaque gloriatur hoc unico teſtimonio, quatuor propoſitiones Dalæi nobiles ſe jugulare, quod inſpicienti Dalæum & epistolam Encyclicam Eccleſiæ Smyrnenſis patet.

II. Ex eodem Euſebio *Lib. VII. c. XVIII. aliis XIX. ubi legitur: Sedem ligneam Jacobi Apoſtoli fuiſſe ſaltem ſervatam*, non cum magna veneratione habitam, quod Ruſſinus & Valenſius de ſuo addiderunt. Locus ita habet apud Euſebium: *Jacobi Apoſtoli ſedem hucusque ſervatam, qui iis locis ordiæ ſucceſſerunt, fratres perſpicue cunctis oſtendunt, adeo circa ſanctos viros propter pietatem retinebant olim retinentque hodie condignum honorem.* Sed quid hæc ad rhombum? nos contrarium potius ex h. l. probamus, ita inferendo: Si primis trecentis poſt Chriſtum natum annis in uſu fuit reliquiarum honor religioſus, cur id Euſebius non expreſſit, condigni tantum honoris mentionem faciens.

III. Dicit & aſſerit in Vigilantiõ hanc noſtram doctõinam jamjam ab Hieronymo fuiſſe damnatam. Sed quæro a quonam Natalis Proteſtantium audiviſti reliquias Martyrum immundas eſſe, cilicio colligandas & in ſterquilinum projiciendas, qui tamen, uti refert Hieronymus, error fuit Vigilantii; & certe Hieronymus nobis non eſt adverſus, honorem enim ſaltem non cultum religioſum ſanctis & ipſorum reliquiis vindicavit, quem & ipſi commendamus; non tamen inſiciamur Hieronymum in æſtu diſputationis fuiſſe abreptum & inconsiderate locutum, & hominem ipſum fuiſſe tot inconstantiaſ ſpecimina, quæ paſſim edidit, clamant. vid. Heidegg. *l. c. p. 774. ſeqq. 833.* propterea Erasmus ipſe faſſus eſt ibique egiſſe Hieronymum cum Vigilantiõ, magnus alias Hieronymi admirator.

Reliqua Patrum teſtimonia, quæ Natalis magno numero allegat, vel contra contentum reliquiarum diſputant, non vero religioſe eas adoras poſcunt, vel in alienum & peregrinum ſenſum detorta vel pſeudepigrapha ſunt, vel Patrum ſequioris ævi, qui incautiùs & inconsideratiùs locuti ſunt ſæpiùs, quoque ævo honor ſanctorum reliquiis debitus jamjam ſenſim ſenſimque degeneravit in ſuperſtitionem.

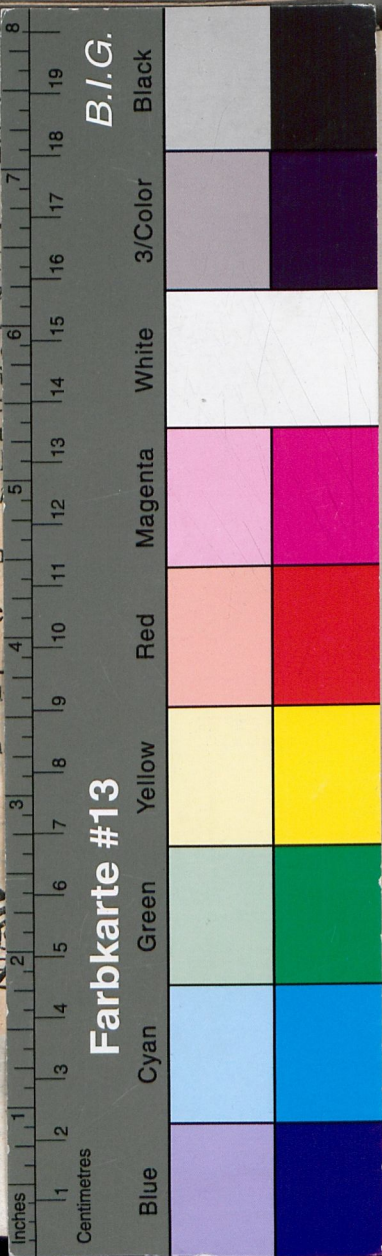
T A N T U M

00 A 6314

5b.

17

Bl. 141

FALSITAS, VANITAS,
NOVITAS,
Sacrificii Missatici, Cultus Angelorum,
Sanctorum, & Reliquiarum
religiosi,

ASSISTENTIE S. S. TRINITATE,
PRÆSIDE

Viro, Summè Reverendo, atque Dignissimo

DOMINO

JOH. CHRISTOPHORO PFAFFIO,
S. S. Theologiæ Doctore, Ejusque in Alma Eberhardina Professore Ordinario, Celeberrimo, Ecclesiæ Decano Spectatissimo, & Ducalis Stipendii Superattendente Gravissimo, Præceptore atque Patrono suo omni observantiæ & obsequii cultu piè Devenerando.

Ostenfa,

publicoque examini proposita,

D. 29. Maji H. Lque. S. An. MDCCXIV.

Ab Auctore

M. JOHANNE ÆGIDIO HAAS,
S. S. Theol. Stud.

TUBINGÆ,

Literis HI OBI FR ANCKII.